

Štev. 19.

V Trstu, 10. oktobra 1894.

Letnik VII.

Mladočehi v delegacijah.

Zastopniki gospodovalnih narodnostij in pa trojica skupnih ministrov bili so poprej vajeni svoje delo v delegacijah izvrševati ne le mirno, ampak tudi brez vsakatero pomenljive kritike. Ministri so predlagali račune, in delegati obeh polovin so jih odobraval in končno izrekli zaupanje vrhovnim upraviteljem zunanjih poslov, skupne vojne in skupnih financij. Odkar prihajajo mladočeški delegati v državnozborske delegacije, vrši se razpravljanje pa vse drugače. Od začetka so Mladočehe kar prezirali ne le zaradi majhnega števila, ampak tudi zaradi njih napravljena, ki je v nasprotju z zunanjo in notranjo politiko. S preziranjem je soglašala tudi oblika odgovorov na njih kritikanje. Ko pa so nasprotniki videli zaresno delovanje mladočeških delegatov, spoznali so tudi ministri, da ne gre ne površno, ne z zaničevalnim glasom odgovarjati.

V dveh, treh letih so Mladočehi dosegli, da njih kritiko v glavnih točkah uvažujejo vsi trije skupni ministri, in še minister Kallay, ki je glavni upravni načelnik Bosne in Hercegovine, je bil letos uže prisiljen, zagovarjati svojo politiko s statističskimi podatki. Posebno važno pa je, da se je zdelo primerno grofu Kalnokyju na široko pojašnjevati načela zunanje politike in razlagati odnošaje našega cesarstva nasproti zunanjim državam, in državicam. Zajedno je vsega priznanja vredno postopanje skupnega vojnega ministra, ki je mirno odgovarjal ter pri važnih točkah mladočeške kritike zagotavljal, da bode kar možno uvaževal dotične nedostatke in pritožbe. Iz čitanja odgovorov skupnega vojnega ministra smo vsaj mi dobili vtis, da se on po temperamentu blagodejno razločuje od svojega sedaj uže pokojnega prednika.

Zunanji minister in minister financij sta še izrecno pripoznala mirno presojevanje mladočeških delegatov, in mi smo dolžni pristaviti, da mladočeška četvorica v delegaciji ni kritikovala samo mirno, ampak tudi zaresno in stvarno. Oni niso gledali na retoriške efekte, ampak

na to, da bi podali stvarnega materijala v premišljevanje in poštevanje. V ta namen so se pa tudi zaresno pripravljali in so v svojih pretresanjih jasno govorili bolj z nakopičenim materijalom, nego pa z lepoticenjem govorniških oblik. Tuji, Slovanom nasprotujoči listi, niso priobčili niti desetine tega, kar vse so objektivno in v nagneten obilosti navrstili Mladočehi v svojih kritičkih govorih. Te govore je treba poiskati v glavnem mladočeškem glasilu, in čitatelj se preveri o marljivosti in vestnosti mladočeških delegatov.

Kdor ne sodi pristranski, mora priznati velike zasluge ki so si jih Mladočehi tudi letos pridobili v naši delegaciji. Te zasluge se odnašajo k celokupni državi in vsem tlačenim narodnostim. Mladočeški delegati so razkrivali nedostatke, katere je treba popraviti v celokupnem državnem interesu. Pretresali niso le zunanjo politiko in militarizem, tesno združena s politiko srednjeevropske trozveze, ampak tudi nedostatke uprave v Bosni in Hercegovini. Z zunanjo politiko so pretresali napake in nedostatke notranje politike, in so se pri tem izrecno potegovali za tlačene, sosebno slovanske narodnosti. Kritika o nedostatkih v skupni vojni dojde dobro vsem narodnostim, in na to stran bi Mladočehom morali biti hvaležni tudi nasprotniki Čehov in drugih avstro-ogerskih Slovanov, kajti ugodno ali neugodno položenje posamičnih vojakov in ravnanje z vojaštvom v obče dostaje se jednako vseh narodov monarhije.

Se ve da nacionalni nasprotniki Čehoslovanov ne pripoznavajo zaslug njih delegatov, da, tuji interesi so podkupljenim listom narekovali prejšnja leta in sosebno tudi letos, da bi poniževali in uničevali pomen mladočeških delegatov. Ravno ob otvorjenju delegacij so novine gospodovalnih narodnostij in strank gotovo po dogovoru soglasno skušale odreči tudi najmanjšo važnost češkemu delegatom, in ko so skupni ministri vendar le dostojno poštevali kritike teh delegatov, so se iste novine kar penile od dobro kupljene jeze, ter še celó

grofu Kalnokyju očitala, kakó da tako na široko odgovarja mladočeskim — ničlam!

Vse to kaže jasno, kakó velik pomen ima delovanje čeških zastopnikov tudi v delegacijah, in zato je slep in nehvaležen vsak Slovan, ki bi ne priznaval vpliva mladočeskih delegatov, ali ki bi celó z nacionalnimi nasprotniki pozitivno poniževal njih zasluge. Tu ne gre gledati na to, ali so mladočeski delegati politiki prve vrste, ali pa za vprašanje, ali so pravo pogodili na vse strani; glavna zasluga je v tem, da so v obče na tiru, kateri odobruje in mora odobravati dozorelo mišljenje slovanskih politikov. Da pa so mladočeski delegati na pravi poti, dokazuje strah čeških in slovanskih političkih in nacionalnih nasprotnikov. Ta strah pa je bil tudi letos dejanski, in ravno to izraža zasluge Mladočehov bolje, nego vsaka dobrohotna analiza njih delovanja od slovanske strani. Dokler se bodo nasprotniki bali mladočeske kritike v delegaciji kakor letos, je to dobro znamenje, in to jih mora spodbujati za nadaljnje jednako zaresno delovanje v blagor slovanskih narodov in v interesu celokupne monarhije.

Brez mladočeske delegacijske četvorice bi bila vladala letos tišina v državnozborni delegaciji, in koalicijski in trozvezni pristaši bi bili pri svojem priklovanju v stiski za vsestranske poklone, katere imajo sicer pripravljene ob otvorjenju in zatvorjenju delegacij, ne pa za vsako točko, ki se pretresa v teh korporacijah. Še skupni ministri, katerim ne zveni prijetno kaka točka kritike, morajo biti zadovoljni, da so jim dali Mladočehi priliko za razna pojasnila, ki so v celokupnem državnem interesu naravnost potrebna. Nikdar bi pristaši skupne uprave ne izrekli s toliko gorečnostjo zaupanja skupnim ministrom, ko bi jih ne napotilo k temu nasprotje, v katerem so nasproti Mladočehom.

Mladočeski delegati imajo po takem s svojim neustrašenim postopanjem neposredne pozitivne in posredne moralne vspehe; z njimi morejo biti Slovani, kolikor so pravega mišljenja, zadovoljni. Kolike vspehe bi pa dosegli Slovani v delegacijah, ko bi se Mladočehom pridružili tudi delegati drugih Slovanov! Iz tega se vidi, da politika osrednjega parlamenta vpliva neposredno tudi na delegate, in koalicija je kriva, da niso Mladočehom prišli na pomoč tudi delegati drugih Slovanov. Ravno nasprotno se je godilo; jeden delegat, ki se smatra poslancem galiških Rusov, govoril je kakor Poljak, in je hotel kot tak paralizovati kritiko Mladočehov; no kljubu temu kritika mladočeska se bode nvaževala, in je treba le želeti, da vstrajajo Mladočehi sami, in da izpredvidijo tudi drugi Slovani, da le na poti mladočeskega postopanja priboré slovanski zastopniki tisto položnje, ki bode bolje ugajalo na zunaj in na znotraj slovanskim narodom, s tem pa tudi celokupni monarhiji.

Ironija — zgodovinske vloge Poljakov.

Ne hvali dneva pred večerom! Ta stari, iz grške povesti znani rek obistinil se je sedaj v posebnem slučaju nad Poljaki. K Levovski razstavi so privabili različnih gostov in prijateljev sedanje poljske politike; ti so proslavljali vspehe poljske razstave, in z njo pa kulturni napredek poljskega naroda. Poljakom pa je vskipovalo srce od velike in vsak dan večje radosti, in kakor trdijo, da je v visu resnica, razodevali so na razstavnih slavnostih tudi Poljaki svoja drugače bolj prikrita čustva in svoja nepremična nacionalno-politiška stremjenja. Povdarjali so naposled brez ovinkov, da oni še stremé k obnovljenju nekdanje Poljše, in da tudi gotovo dosežejo ta cilj. Ker so se slavnostij udeležili tudi nekateri veljavniški pruski Poljaki, porabil je Bismarck priliko, da se je obrnil ne do Poljakov, ampak do Nemcev proti — Poljakom. Zdelo se mu je primerno, da s tem mahne zajedno proti sedanji prusko-nemški politiki, proti tej politiki nasproti Poljakom, neposredno proti poljskemu plemstvu in, kakor kažejo razni indiciji, zajedno tudi proti Avstro-Ogerski. Stari lisjak jo je sicer zasukal takó, kakor da bi blagohotno govoril tudi v interesu našega cesarstva, v resnici pa je jako dobro meril proti tekmovanju Avstro-Ogerske. Naši državniki, menim, niso toliko okorni, da bi ne razumeli, koga je hotel Bismarck pri obsojevanju poljskega plemstva zajedno zadeti v Avstro-Ogerski.

Za Bismarckom se je takoj oglasil cesar Viljelm II., ko je ob posetu Toruna brez vsakega zunanjega povoda pogrjal Poljake češ, da se niso v vsem vedli takó, kakor bi želeli, in da utegne postati tudi neprijeten. Ta graja je merila na vse pruske Poljake, oziroma na Poljake v obče.

Poljsko novinstvo je Bismarcka in cesarja Viljelma II. dobro umelo in je začelo takoj odgovarjati. Najvažnejša misel v polemiki proti Bismarcku je ta, da Poljaki v resnici niso še obupali, da se še nadejajo zopetne zasnove poljskega kraljestva, in da jim bode v to pomagala celó sedanja srednjeevropska trozveza. To nadejo v pomoč trozveze snujejo s tem, češ, da Poljaki podpirajo isto zvezo, da so oni vedno zaščitniki zapadne civilizacije, in da kot taki so Zapadu potrebni v odboj vstočne civilizacije ali, kakor mislijo Poljaki, v odboj vstočnega „barbarstva“, pri čemur se ve da mislijo pred vsem na Rusijo. Tako bi bili Poljaki le *usloeno* prijatelji trozveze in le uslovno zvesti podaniki Prusije in Avstro-Ogerske, da ne omenjamo Rusije, kateri ne le da odrekajo naravnost zvestobo, ampak se izrecno razglašajo kot njeni smrtni vrugi, kateri prežé na dobo, ko z drugim Zapadom vred naskočijo Rusijo ter jej odvzamejo tiste zemlje, katere smatra poljski nacionalni šovinizem kot poljske. Jeden list je celó pritaknil, da niti Avstro-Ogerska ne more ostati večno pri sedanji

organizaciji, to se pravi po poljski, da tudi naše cesarstvo ne more terjati, da bi ostali Poljaki vedno njeni podaniki.

Levovska razstava je po takem provzročila poseben slučaj izjavljenj od velikonemške in poljske strani; motili pa bi se, ko bi menili, da je v tem kaj novega, bodisi v mišljenju velikonemške politike in diplomacije, ali pa v stremljenju poljskega šovinizma. To mišljenje in stremljenje od jedne in druge strani je stalno med Nemci in Poljaki, in je res le prilika nanesla, da se je velikonemška in poljska politika izrazila takó, kakor jej narekuje razum in srce. Razlika je le v tem, da velikonemška politika stremi k svojim ciljem s svojo nadmočjo po določenih starih načrtih, v tem ko kažejo poljske izjave na politiške utopije. Tudi poljski nazori so stari in kažejo, da se Poljaki niso naučili čisto nič iz zgodovine. Poljaki so podobni slepi mehanski sili, katera kljubu raznim zaprekam in postranskim suncem dere naprej, tudi če se konečno pogrezne v propad. In taka je z usodo poljskega naroda; kajti njegovo plemstvo je delovalo in deluje še dandanes v tistem smislu „zapadne civilizacije“, ki uničuje narodnost slovanskega plemena v zapadni kulturi, pri našem primeru v nemštvu in germanstvu. Tako vlogo je izvrševalo poljsko plemstvo v vsej zgodovini, in v tem je največa ironija ne le za poljski narod, ampak za Slovanstvo v obče. Ta ironija je takó britka za vse Slovanstvo in zajedno poučna do današnjega dne, da imamo dolžnost, kazati na njo v spomin in zaresen opomin gledé na sedanost in bodočnost.

Kar se dostaje nas osebno, izjavljamo, da zgodovina nobenega slovanskega naroda nam ni podala toliko materijala za izsledovanje posebnih značilnih črt, kakor ravno poljska. Te črte se nam kažejo kakor nepremične resnice z veljavo znanstvenih aksiomov, in imajo torej, po našem, pomen ne le za objektivno ocenjevanje poljskega plemstva vseh zgodovinskih vekov, ampak tudi za svarilo, kakó naj bi ne postopali drugi oddelki Slovanstva.

Ni davno, kar smo označili poljsko plemstvo kot sebično in gospodovalno. Ta značaj je postal stalni vzrok béde poljskega naroda samega in vseh tistih slovanskih narodov, ki so prišli pod poljski vpliv ali tudi le v kako dotiko in zvezo s Poljaki. Gospodovalnost in sebičnost poljskega plemstva je skušala uže v davnih vekih spraviti poljski narod v nasprotja in navskrižja z drugim Slovanstvom. Takó so n. pr. imeli Poljaki in njih sosednji Slovani v obče cirilometodijsko cerkev; da bi se sprijaznili nekako z Zapadom, začeli so uničevati cirilometodijsko cerkev med poljskim narodom samim. S tem so se postavili na stališče zapadne civilizacije in v nasprotje Slovanstva v obče. Izpodmikanje cirilometodijske cerkve med Poljaki in drugimi Slovani spada med tiste akcije, s katerimi je nemški križki red iztrebljal polabske Slovane, ki so znani pod imeni Po-

labanov, Prusov ali Porusov, Pomorjanov, Bodricev, Luticev, Havolanov itd.

S stališča take zapadne civilizacije je poljsko plemstvo hotelo podjarmiti tudi ves ruski narod, in začasno je prišel tudi velik del ruske zemlje pod gospodstvo poljskega plemstva. Pri tem dejstvu se dalje ne mudimo ter omenjamo samo, da isto plemstvo še dandanes stremi k podjarmljenju ruskih zemelj pri nameri za obnovljenje poljske države. Tem bolj pa nam je treba kazati nato, da tiste nemške zemlje, na katerih je dandanes specialno prusko kraljestvo, so bile nekaj slovanske in tudi pod poljskim gospodstvom. Dalje spominjamo na dejstvo, da je bil ravno pruski kralj Friderik II, ki je zasnoval načrt za prvo razdelitev in torej za uničenje poljske skupne države.

Po takem se razkriva zgodovinska ironija ravno v tem, da dandanes raznarodujejo specialno poznanjske Poljake tisti deli nemškega naroda, ki so se naselili, oziroma pomešali s poljsko in drugo slovansko krvjo na nekdanjih slovanskih, za neke dobe tudi poljskemu gospodstvu podrejenih zemljah. V plačilo, da so se Poljaki znebili cirilometodijske cerkve ter še drugih slovanskih svojstev, in da so pripravljali sebe in druge Slovane za zapadno civilizacijo, — v to odškodovanje žanjejo danes prosledovanje od pruskih Nemcev, v katerih, kakor rečeno, se pretaka velik del slovanske in specialno tudi poljske krvi.

Ta ironija zgodovinske vloge pa ni Poljakov niti za las poučila, da bi jo krenili na drugo pot, temveč ravno dandanes razglašajo vsemu svetu, da oni so za trozvezo, da hočejo stati na braniku zapadne civilizacije. A ne le to; v Galiciji kar besnijo, da bi ruskim sodeželanom iztrebili cirilometodijsko cerkev in pristno slovansko azbuko in pravopisanje v literaturi avstro-ogerskih Rusov. S tem pa pripravljajo nova tla zapadni, specialno tisti kulturi in zajedno narodnosti, katera jih prosleduje sedaj na Poznanjskem.

Nemški narod ni bil nikdar posebno prijazen poljskemu narodu; Velikonemcem so se pa Poljaki še posebno zamerili v posebnem slučaju, ko so za hudo vojaško predlogo odločili poljski glasovi. Poljaki so bili toliko najivni, da so mislili, s tem pridobiti milost v odločilnih krogih; a sedaj so videli, da jim čisto nič ne pomaga hlapčevstvo in ponižanje samih sebe. Koli-kokrat so avstro-ogerske Poljake topli in božkali nemški liberalci, a nikdar se niso naučili postopati, kakor se spodobi ponosnim narodom! Podli-dobički so jih vedno približali slovanskim in tudi nasprotnikom poljskega naroda, in takó ostaje poljsko plemstvo dosledno svoji tužni historiški vlogi tudi v Avstro-Ogerski.

Sebičnost je kratkovidna tudi pri poljskem plemstvu; to se vidi v sedanjih odgovorih nasproti napadom prusko-nemških in še kakih drugih nemških novin, so-glašujočih z Bismarckovimi nazori. Ali ni velikanska

slepota v tem, da mislijo poljski listi, kakor da bi jim mogla trozveza obnoviti poljsko državo? Iz takega mnenja je razvidno, da Poljaki kljubu sosedstvu in kljubu zaščitjanju in širjenju zapadne, id est, nemško-latinske civilizacije, niti ne pojmiyo ali nočejo pojmiti velikonemškega stremljenja k Vstoku. Poljaki niti toliko nočejo umeti, da Hohenzollernska politika ne le da ni prenehala z „Drang nach Osten“, ampak da ima po Bismarckovih osnovnih načrtih določene poti, po katerih uresničuje ta svoj dinastiški, politiški in velikonemški nacionalni tir. Ali Poljaki ne vedô, da išče Velikonemčija svojo moč razširiti ne le z zunanjimi kolonijami, ampak v še večji meri v svoji vstočni sosesi? Saj sami razkrivajo sedaj, kaj je njim samim obečeval Bismarck pred kakimi 30 leti, in raznarodovanje poznanskih Poljakov je le najbliža posledica Bismarckovih pangermanskih načrtov. V Poznanji je Hohenzollernska politika v svojem območju, torej izvršuje najprej to, kar more brez vojen ali zunanjih zaprek. Ko pa dozore druge evropske zemlje za iste Hohenzollernske načrte, pride vrsta na nje ravno takó, kakor pred 24 leti na Alzaško-Lotarinškem, in Poljaki zunaj Nemčije sami pripravljajo pot nadaljnjemu širjenju nemštva, kakor so jo pripravljali v poprejšnjih vekih ob dolnji Visli.

Po takem je ironija zgodovinske vloge tudi v slepoti poljskega plemstva, da stremlji k temu, kar je obseženo v programih za velikonemške, ne pa poljske nacionalne politiške interese.

Kakor delajo nemški liberalci Avstro-Ogerske s Poljaki na malem, da jih vsako toliko božkajo in napadajo, takisto ravna usoda z njimi na velikem. V zgodovinskih vekih so se združili sedaj s temi, sedaj z drugimi, sedaj z Rimom, sedaj in zahipno celó s pravoslavnimi, in dandanes se jim dobrikajo sedaj v Prusiji, sedaj v naši državi, a vrsté se momenti, ko se jim godi ravno nasprotno. Pri glasovanju za velika bremena jih potrebujejo različne vlade; pri nas imajo uže dalje časa ugodno položnje, a to jedino zaradi zvestobe in doslednosti nasproti zgodovinski vlogi, da se obračajo proti stremljenju ostalih Slovanov.

Nastopi doba, ko ne bodo potrebovali avstrijskih Poljakov, in tedaj bodo ravnali z njimi ravno takó, kakor se vedejo nasproti njim v Prusiji. Dokler potrebuje Poljake zapadna politika, jim je dobra; ko izvrše svojo v tujih interesih stavljenjo zadačo, pa dobé za plačilo prosledovanje. Kolikor je v moči Poljakov, izrabljali jih bodo interesi zapadne civilizacije, da bi se tej civilizaciji pridobili tudi gališki in bukovinski Rusi; ako se jim posreči to, se zmanjša tudi važnost njih vloge, in potem jih bodo rabili, ako treba, le še za interese obče zapadne politike. Ko bi odslužili tudi tu, potem so v obče nepotrebni, in to bi bil moment, ko bi mogli z njimi postopati v Avstro-Ogerski takisto, kakor postopa nadaljevana Bismarckova politika proti pruskim Poljakom.

Iz te specialne perspektive je razvidno, da Poljaki niso za drugo vlogo, kakor da v resnici pripravljajo tla zapadni civilizaciji, a ironija te vloge je v tem, da Poljaki izpodkopujejo tla ne le drugim Slovanom, ampak tudi samim sebi. Tam, kjer dozori poljska politika za potujčenje poljskih in slovanskih množic, mora poljsko plemstvo ali potopiti se skupno v nemški narodnosti, ali pa se mora izseliti in težati v druge zemlje. Takó je ravnalo isto plemstvo, ko je zasedalo ruske zemlje v južnih delih Rusije, in takó bi delalo najbrže sedaj v pruski Poljski. Tu prodaje svoja zemljišča; za kolikor bi imelo take moči, kakor nekdanj, šlo bi s pruskimi markami dalje proti Vstoku pokupovat slovanske zemlje, in tu bi zopet pripravljalo pot „zapadni civilizaciji“ za specifično nemško kulturo in naseljenje. No, taka perspektiva je nekoliko pretrda in ne odgovarja do cela zgodovinskemu postopanju poljskega plemstva. Ono si je v prošlosti doma izsesane zemlje zamenjavalo, oziroma širilo z mečem tam, kjer biva drugo slovansko pleme. Tako vlogo utegne poljsko plemstvo še izvrševati, kolikor bode zavisno od poljskih sanj in pa od moči zapadne, specialno velikonemške politike. Velikonemčija namreč nikakor ne privoli, da bi sedanji njeni Poljaki prišli pod obnovljeno poljsko državo, pač pa bi utegnili ista Nemčija delovati na to, da si Poljaki *začasno* prisvoje slovanske, specialno ruske zemlje proti Vstoku, kakor sanjarijo sami Poljaki o tem. Takó bi mogli Poljaki zopet širša tla pripravljati germanstvu, vedno na škodo slovanskemu plemenu.

Poljaki, kakor se vidi, še vedno niso za pangermanske osnovne načrte izigrali svoje historiške vloge; oni bodo še vedno dobri „zapadni civilizaciji“ kakor sredstvo za namen in glavni cilj. V tem so podobni današnjim Madjarom, ki tudi niso za drugo vlogo, kakor da širijo s pomočjo svoje psevdokulture zapadno civilizacijo proti jugovstoku, sosebnó pa v „samostalno“ balkanske državice. Tudi Madjari, kolikor je zavisno od njih, izigrajo svojo vlogo, in potem bodo delili usodo sedanjih pruskih in drugih Poljakov.

Ironija zgodovinske vloge Poljakov pa ni le v tem, da delujejo vedno za tiste, kateri jih potem izpodmikajo in, kolikor je možno, odmikajo za jednako vlogo proti Vstoku in na slovanske zemlje, ampak se kaže posebno britko tudi v tem, da poljsko plemstvo ruje najbolj proti tistemu slovanskemu narodu, kateri prvič je najmanj zakrivil njih nacionalno-politiško usodo, in kateri, kolikor je od njega zavisno, more poljski živelj najbolj ohraniti. Mi menimo rusko državo in ruski narod. V najhujšem slučaju bi se Poljaki na sedanjih ruskih zemljah porusili, a ostali bi pri tem še vedno Slovani, ker ruski narod ne uničuje slovanskih svojstev, ampak jih skuša ohraniti in, kjer jih ni, tudi oživiti. Kolikor so ruski Poljaki izgubili na slovanskih svojstvih v prejšnjih vekih, utegnejo v sovisnosti z ruskim narodom pridó-

biti zopet in takó utrditi se v smislu pravega Slovanstva. Ruska politika pa niti ne uničuje poljskih svojstev, temveč jih čuva, in se upira le tisti vlogi poljskega plemstva, s katero je drugod spravljal poljski narod in druge Slovane pod zapadno civilizacijo ter jih je tako bolj ali manj potapljal v nemški narodnosti. V vsem drugem pa prepušča ruski narod in ruska politika poljskemu narodu popolno svobodo razvijanja in skrbi, da bi se utrdil tudi gmotno.

To, da Poljaki vendar sovražijo vse, kar je ruskega, je torej zopet velika zgodovinska ironija in preseza zaradi nehvaležnosti vse druge vrste ironij, ki se kažejo v poljski zgodovini. Umljiva pa je tudi ta ironija, ker prihaja od iste sebičnosti in gospodovalnosti poljskega plemstva, katera je korenina zgodovinski vlogi poljskega naroda in korenina tudi vseh vrst ta razkrite historijske ironije tega naroda.

Ta ironija, kateri morda ni jednake v zgodovini človeštva v obče, pa ne more ostati brez poučenja slovanskih narodov. Ona kaže prvič to, da Slovanstvo bi moralo poginiti v celoti, ko bi imelo takó sebično plemstvo, kakoršno je poljsko, kajti poslednjemu je bilo vedno več na dobičkih in gospodstvu, nego na blaginji poljskih množic, katere še dandanes živé v gmotnih bedah in politički nesvobodi. Drugič morajo Slovani zapomniti si, da, ako si uničijo ali oslabé svoja kulturna svojstva, nimajo več v sebi tiste moči, katera bi jih ščitila proti agresivnemu tujčevanju. Poljsko plemstvo je vzelo narodu cirilometodijsko cerkev in s tem glavno zaščito svojstev poljskega naroda. To pa je nauk tistim vstočnim Slovanom, kateri bi postali indiferentni nasproti še ohranjeni cirilometodijski cerkvi. Drugim Slovanom, ki nimajo te cerkve, velja isti nauk, namreč, da le s pomočki slovanskih kulturnih fundamentalnih sredstev morejo se vzdržati in ščititi nasproti tujčevalnim vplivom zapadne civilizacije. Poslednja ni dala Slovanom še dokazov, da bi jim ščitila in ohranila jezik in narodnost, pač pa nasprotno, da je sposobna, potapljati jih v tujih narodnostih. S tem pa je podan dokaz, da vnemanje za zapadno civilizacijo od strani Poljakov je bilo od začetka na krivem potu, in ker se Poljaki niso poboljšali do danes, kaže to, da poljsko plemstvo je nepoboljšljivo, s tem pa opasno ne le poljskemu narodu, ampak vsem ostalim, še ohranjenim Slovanom. V interesu Slovanstva je, da deluje na uničenje vpliva poljskega plemstva prvič pri poljskih množicah, potem pa pri vseh Slovanih. K temu zaresno opominja Slovane ironija zgodovinske vloge Poljakov. Ta opomin, ki ga izvajamo iz premišljevanja historijskih dejstev, velja še posebej zapadnim Slovanom.

0 principu utrakvizma v Avstro-Ogerski.

Slovani avstro-ogerski tu pa tam sami zagovarjajo prirejevanje šol po načelu takó zvanega utrakvizma, a

še nikdar se niso postavili na tisto stališče, s katerega je jedino možen in vsled tega tudi neopasen princip šolskega utrakvizma. Doslej se je utrakvizem uvajal med Slovani, ne da bi se bili branili v posebnih merah; kot začetniki ustavnega politikovanja so odobraval slovanski voditelji poučevanje po utrakvistiškem načelu, a posledica je bila vedno ta, da so vsled praktičnega izvajanja Slovani trpeli v vsem svojem šolanju, in če so se nadejali, da se vsled utrakvizma priučé slovanskim jezikom tudi Nemci in drugi narodi, videli so naposled, da so se jako motili. To pa je vedlo sosebeno na Češkem do reakcije, takó da se Čehi borijo za izključno narodno poučevanje ne le po osnovnih, ampak tudi po srednjih šolah. Takó so tudi dosegli mnogo zares takó organizovanih šol, da so se predmeti poučevali in se še poučujejo na češkem jeziku, in se nemški jezik uči poleg drugih le kot poseben predmet. Posebno položnje češkega naroda, obkoljenega od nemškega naseljenja in pa v državi, kjer se smatra nemški kot državni jezik, dasi ni zakonito zato potrjen, spravilo je Čehoslovane v kolizijo s praktičnimi potrebami, in tako se zopet tu pa tam oglašajo, da bi si narod prisvajal nemščino zaradi praktičkih potreb in namer. Do tega spoznanja pa so vendar prišli tudi Čehoslovani, da zaradi potrebe znanja nemščine nikakor ne gre preustrojevati šol v smislu utrakvizma, ki je bil običajen uže poprej pri njih, in katerega niti doslej niso odstranili pri mnogih Slovanih. Zato priporočajo, da bi si nemščino prisvajali privatnim potom.

Drugod, kakor na Slovenskem, pa se boré proti vsiljevanju nemščine ne toliko zaradi utrakvističnega principa, ampak ker je uvedena prvič po srednjih šolah poprek kot izključno poučni jezik, drugič ker se ista nemščina v prevelikih merah in prerano vsiljuje celó po osnovnih šolah, namenjenih slovenskim otrokom. Pri Slovencih niso torej prišli še do stremljenj, vsled katerih bi se narodne in srednje šole snovale z izključenjem utrakvizma, torej zgolj v materinem jeziku. Slovenci so zadovoljni s tem, ako se jim naravno zasnujejo začetne šole in podeli utrakvistiška zasnova srednjih šol. Dá, oni, kakor se kaže, so zadovoljni z utrakvizmom celó samo na nižih razredih, in še tu s takim, po katerem se uči več predmetov na nemškem, nego na slovenskem jeziku. A kakor dokazuje n. pr. posebno vprašanje o takó zvanih „slovenskih“ vsposrednicah v Celju, nemški nacijonalci in liberalci ne privoščijo Slovincem niti takih „narodnih“ srednjih šol.

Z druge strani se oglašajo iz srede istih nemških nasprotnikov zato, da bi se tudi Nemci učili slovanskih jezikov, in to pred vsem z namero, da bi toliko laže mogli zasedati uradniška mesta med Slovani. Za praktične potrebe v trgovini se Nemci, sosebeno nemški govoreči Židje učé slovanskih jezikov takó ali takó privatnim potom. V Nemčiji so toliko modri, da uvajajo slovanščino,

specijalno ruščino v vse učne zavode, kateri sposobljajo stanove za praktično življenje in delovanje; v Avstro-Ogerski pa Nemci in Židje trosijo denar za privatni pouk v ruskem jeziku rajši, nego da bi ga zahtevali tudi po javnih učnih zavodih; tako pa ravnaajo jedino zaradi svoje posebne in pri nas obče politike.

Nemci in Židje pa dovolj razumno razkrivajo, kakó bi bilo treba Slovanom razumeti načelo utrakvizma. Slovani avstro-ogerski so na krivem potu, kolikor menijo, da z utrakvizmom dosežejo oni ravno toliko, kolikor Nemci, da s širjenjem svojih pisanih narečij med Nemci pobotajo takó rekoč širjenje in vpliv nemščine med Slovani. Takega mišljenja so se posebno Čehi, kateri so nekoliko ponosni na moč svojega števila in kulturnega razvoja. Zmota pa je v tem, da Slovan se uči nemščine z drugim čustvom, nego Nemeec kakega slovanskega književnega jezika. Slovan pripozna, da z učenjem nemščine si odpira pot do velike, mnogostranske literature, tudi ko bi ne počeval drugih specifično avstrijskih potreb; Nemeec pa ima izključno praktične, rekli bi, omejene personalne potrebe pred očmi, kolikor se loti učenja literaturnih jezikov avstro-ogerskih Slovanov; Nemeec dandanes se ogreva po največ za rusko literaturo, katera dopolnjuje se posebno beletristiko ostalih velikih civilizovanih narodov, in katera ima poleg tega uže dovolj znanstvenega materijala tudi za neslovanske učenjake in učene specialiste. Ti dve točki razlikujeta rusko književnost od drugih slovanskih literatur uže sedaj, in bode razlika od desetletja do desetletja večja in ruski literaturi na dobiček v pogledu na kakovost in kolikost. Noben drugi literaturni jezik slovanski ne more mikati ne Nemca, ne drugih velikih narodov toliko, kakor ruski jezik in ž njim združena književnost. To pa je odločilno tudi za avstro-ogerske nacionalne in socialne razmere, in to torej zajedno govori proti nadejam, ki jih stavljajo avstro-ogerski Slovani v utrakvizem in s tem v vpliv učenja slovanskih jezikov od strani Nemcev in neslovanskih narodov v obče.

Utrakvizem ni v obče tak, da bi moral tujčiti jeden narod, a drugi puščati neoškodovan; a avstro-ogerski utrakvizem katere vrste koli je toliko specifičen, da v posledicah tudi nehoté dovaja do potujčevanja in oslabljevanja slovanskih narodnostij. Kajti Nemci in drugi gospodovalni narodi ne bodo imeli in ne morejo imeti nikdar tiste gorečnosti za literature malih slovanskih narodnostij, kakoršna je potrebna in se kaže pri Slovanih in drugih narodih nasproti jeziku in literaturam velikih ali celó svetovnih narodov. Tudi če se Nemeec ali člen kakega drugega naroda nauči jezikov malih slovanskih narodov, govoril ga ne bode on posebno rad, še manj pa gladko, ker se ne bode nikdar uril s čitanjem tudi literatur teh jezikov, to pa zato ne, ker se mu ne zdi vredno, izgubljati čas za male literature, ko so uže svetovne literature modernih narodov toliko ob-

sežne, da niti v teh ni možno premagovati tudi samo odbranih in najboljših del in proizvodov.

Na to stran naj se ne slepé niti veči narodi avstro-ogerskih Slovanov, naj si bodo Poljaki, Čehi ali Hrvati. Zato pa je treba avstro-ogerskim Slovanom načelo utrakvizma počtevatati vse drugače nego doslej; ta bode tem Slovanom brez nevarnosti le tedaj, ako postavijo poleg nemškega ali kakega drugega učnega jezika tak slovanski literaturni jezik, ki je popolnoma ravnovrsten z dotičnim tujim jezikom. Jedino literaturni jezik slovanski, ki je dostojen vrste in stopinje skupnega ali občega slovanskega literaturnega jezika, znajo tudi avstro-ogerski Nemci in Židje dobro počtevatati, in letos se je celó c. kr. vladni svetnik, Nemeec po rodu, postavil na stališče, da bi bilo potrebno po avstro-ogerskih srednjih šolah poleg angleškega, francoskega in drugih jezikov uvesti tudi svetovni slovanski literaturni jezik. Jed no uvedenje tega jezika v utrakvistiske učne zavode bi rodilo posledice, katere bi ne bile slovanskim narodnostim škodljive in opasne, in jedino take posledice bi kazale jednako znanje jezikov med Slovani in Neslovani Avstro-Ogerske; jedino take posledice bi kazale jednako ljubezen do proučavanja slovanske in neslovanske jednakovrstne, kvalitativno jednakovredne in kvantitativno vsaj približno jednako razvite literature.

To stališče je zajedno jedino dostojno slovanskih narodov, ki se bore ne le za efemerno obstajanje, ampak tudi za trajni obstanek svoje narodnosti. To stališče pa podaje zajedno odločilni kriterij, s katerim je možno presojevati dosedanje šolanje bodi si v tej ali oni polovini cesarstva. Ta kriterij obsojuje prvič vsako vsiljevanje tujih jezikov, ki nimajo pomena literatur velikih civilizovanih narodov. S stališča te točke mora se obsojati se posebno madjarjenje in poljačenje drugih narodov, in je se posebno ironija, da manjši poljski narod vsiljuje svoj jezik gališkim Rusom, kateri imajo svoj obsežni in z velikoruskim najsorodniši, da ne rečemo, popolnoma jednaki jezik. Madjarjenje pa je taka anomalija, da jo moramo smatrati samo za *začasno* zmoto obče politike, katera bode prisiljena napraviti potrebno korekturo v svojem napravljanju in dosledno tudi v pogledu na sedanje madjarjenje po šolah in drugod. Ista politika bode morala ukreniti druge poti tudi v pogledu na šolanje svojih malih slovanskih narodov, in te poti bodo dovajale le k takemu utrakvizmu, ki postavi poleg nemščine — in *jedino* poleg te — jeden sam slovanski literaturni jezik v šole in potem v javno življenje. Sedaj pa cvete poleg drugih umetno povišanih narečij tudi „bosenski“ jezik, in ta prikazen kaže, da avstro-ogerski državniki so še vedno ravno na nasprotnem koncu tiste črte, od katere vede pot k drugemu koncu, namreč na stališče, da narodi se čuvajo in razvijajo drug poleg drugega, ako se jim dajajo jednakovrstna sredstva za kulturni razvoj, v našem slučaju, ako se Slovanom uvede

poleg svetovnega nemškega jednak svetoven slovanski literaturni jezik. Vloga „bosenskega“ in še kakega jednakega slovanskega jezika mora umakniti se na tisto stopinjo, na kateri je dandanes kak „Plattdeutsch“ in še kako drugo narečje pri Nemcih. Kedar bodo avstro-ogerski državniki in slovanski voditelji in zastopniki umeli vlogo narečij za ožo domačo porabo in svetovnih jezikov za obče kulturne potrebe, tedaj in le tedaj dobi pravo obliko in mesto tudi specifični utrakvizem avstro-ogerskih narodov; dotlej pa bode vsak drugovrsten utrakvizem slovanskim narodom le na škodo.

Iz delegacij.

(Dalje.)

Pri razpravi odseka za vnanje stvari govorili so mnogo o „romunski agitaciji“ in o vtikanju Romunske „v notranje odnose Ogerske.“ Poročevalec Falk je stavil ministru zunanjih del celo vrsto vprašanj. Gledé *Srbije* je omenil poročevalec, da niti ne vpraša, ali so se odnošaji naše monarhije spremenili vsled spremenjenega ministerstva v Srbiji, kajti vsakdor lahko vidi, da so naši odnošaji s Srbijo še prijaznejši nego so bili prej. Nejasen pa je položaj na *Bolgarskem*, odkar je bil odstopil Stambulov. Ne pozna se pravec nove vlade, o kateri sploh trdijo, da se nagiba k Rusiji. To pa nikakor ne more vznemirjati naše države, dokler ostane to približevanje v mejah Berolinske pogodbe. Poročevalec se zatorej nadeja, da bode minister mogel zagotoviti, da se mora to približevanje razumeti v tem smislu.

O *Romunski* prečital je poročevalec odstavek iz poročila odseka za vnanje stvari državnoborske delegacije, koje poročilo je bil isti odsek pred 2 letoma predložil celokupni delegaciji z nalogom, da se naroči ministerstvu zunanjih stvari, da stori vse potrebno, da konča *romunška agitacija*, katera preti notranjemu miru Ogerske. Kolikor pa je znano odseku, ta agitacija ne le ni končala, ampak se je celo pomnožila, zato želi, da bi našel minister v prijateljskih odnošajih z Romunsko koje sredstvo, po katerem bi mogel v naši neposredni bližini odstraniti te agitacije, katere tako neprijetno vplivajo na javno mnenje na Ogerskem. Potem je poročevalec vprašal ministra, ali more dati kaka pojasnila glede govora italijanskega profesorja Bonghija, v katerem je v Parizu napadal trozvezo, ter vsled katerega govora je italijanska vlada bajé dala nekake izjave, tičóče se ostalih dveh zaveznih držav. Posebno prosí pojasnila glede te izjave. Konečno je vprašal govornik, na kojem načelnem stališču stoji minister gledé mednarodnih posvetovanj o skupnem postopanju proti anarhistom.

Za poročevalcem je spregovoril delegat *Berzeviczy* o „romunski agitaciji“ v zemljah ogerske korone, koja agitacija da je naperjena proti državnemu redu in celokupnosti države. Govornik naglašá, da razume popolnoma stališče, v katerem je romunska vlada nasproti temu gibanju, izjavlja pa, da ima tudi Ogerska, katera *nikakor ne postopa apresivno proti Romunom*, (!) pravo zahtevati da Romunska uvažuje bolj energično nasledke prijaznih odšajev z našo monarhijo. Dokazano je, da so v romunskih šolah zemljevidi, na katerih je Sedmograjsko in celó velik del Ogerske zaznamovan kot romunsko ozemlje.

Dejstvo je tudi, da romunska vlada daje po 500.000 frankov na leto za podporo inozemskih šol in da potroši vso to vsoto na Ogerskem. Delegat grof *Apponyi* soglašá popolnoma s predgovornikom in dodaje še, da so celó po romunskih gimnazijah učne knjige, ki širijo take tendencije, in ki reklamujejo Ogersko kot romunsko ozemlje. Naglašá, da se je nedavno poklonila deputacija romunske „kulturne lige“ romunskemu kralju, ki je deputacijo vsprejel prav prijazno. Kar pa se dostaje mednarodnega postopanja proti anarhistom, to da je notranje vprašanje, ki ne spada pred delegacije. — Delegat *Gjurković* je govoril o razmerah v Bosni. Delegat nadškof *Samassa* je povdarjal, da mora presojanje zunanje politike opirati se na pravec in metodo o isti politiki. Sedanji pravec, posebno trozveza, da je korektna podstava zunanji politiki. A poleg tega pa je tudi važno vprašanje načina poslovanja. Po mnenju govornikovem so razprave v delegacijah nedostatne, kajti minister zunanjih poslov bi moral predložiti delegaciji tudi službene spise. Poslednjikrat je bil minister predložil delegaciji take spise leta 1881., in v teh spisih bile so res jako dragocene podrobnosti. Zato vpraša ministra, ali ne bi se hotel vrniti k staremu običaju. Drugo vprašanje, ki je govorniku pri srcu, je vprašanje o bodočem konklavu. Papeštvo, pravi govornik, je sicer cerkvena naredba, a ima tudi *državno* važnost. Obe stališči je treba uvažati ob volitvi naslednjega papeža. Ni dvomiti, da Bog razsvetli kardinale, da najdejo vrednega glavarja, a tudi velesile tekmujejo medsobno, da dobi tiaro njim najugodniši kardinal. Dandanes stoji papež v vzvišenem svojem poklicu mnogo više, nego nekaj, ko je delil korone. Monarhijo mora zastopati na papeževem dvoru mož, ki je na vrhuncu svojega pokliča in svojega zvanja, kajti površnost in jednostavni pojem za zunanji ceremonijal nikakor ne zadošča na tem mestu. Govornik vpraša zato ministra, ali hoče v slučaju konklava delovati z vsem svojim vplivom na to, da more konklave storiti svojo dolžnost do cela nezavisno, in ali namerja uporabiti iz prošlosti preostalo pravo?

Minister grof *Kalnoky* se je dotaknil najprvo vprašanj, s katerimi so se bavili uže dr. Falk in delegata *Apponyi* in *Berzeviczy*. Naglašá svoje zadoščenje na tem, da splošno priznava dobre odnošaje z Romunsko in pa težavni položaj, s katerim se mora boriti romunska vlada. Minister sicer ne govori rad o tej stvari, toda pričakuje, da se položaj pojasni vsestransko. Pri nas naj spoznajo meje tega, kar je možno doseči, a v Romunji nastane raznih predsodkov, katere tam vzdržuje agitujoče časopise in tu vladajoče mišljenje. To vprašanje pa ni novo; dotična knjiga, koje je omenil grof *Apponyi*, uvedena je bila uže leta 1867. Minister je našel vprašanja, tičóča se odnošajev z Romunsko, uže ob svojem nastopu. Pozorno je opazoval to gibanje in zato more zatrditi, da agitacija, poznana pod imenom „*Romania irredenta*“, ni originalna, ampak da posnema jednostavno vse to, kar poznamo od strani Italije. Zato ima minister gledé Romunske isto skušnjo, katero ima gledé Italije, namreč: kolikor boljše odnošaje gojimo z vlado, toliko bolj vsiha vpliv irredente, katera pa se vzdigne takoj, kedar misli, da je med vladami kakšna napetost. Slične „agitacije“ da nahajamo tudi drugod po takozvanih „neresenihi“ deželah.

V takih položajih, nadaljuje minister, je jako lahko strogo postopati, toda skušnja ga uči, da doseže več, ako paznim očesom spremlja tako gibanje ter da, takoj ko

je to potrebno, opozori dotično vlado. Tako doseže več, nego pa s pretirano strogostjo. Taki narodni izrodki se ne morejo zatreti, ampak treba je mnogo potrpljenja in vztrajnosti v njih pobijanje. Res je danes narodni tok na Romunskem jako močen in širok, a rabi ga baš opozicija sedaj, pred volitvami, proti vladi. Zato ne moremo zahtevati od romunske vlade, da stori to, česar ne more storiti v sedanjih razmerah, a mi bi s strogim postopanjem prevzeli le vlogo opozicije Demeter Stourzda ki navlašč tira dakoromunsko gibanje. Kar pa se dostaje zemljevidov, omenja minister, da se je bilo pojavilo to vprašanje uže pred leti, ko je bila namreč vlada sama izdala tak zemljevid, sedaj pa je popolnoma privatnega značaja. Tedaj pa je minister energično ugovarjal proti tem zemljevidom, in romunska vlada jih je takoj odstranila. Ni pa možno prepričati razširjenja brezsmiselnih stvari, in ako bi tudi trdil kdo, da se uresniči to, kar kažejo zemljevidi, da se namreč vtelesi Romunski vsa Sedmograjka in še nekoliko več, je to le domišljavost romunske irredente, kar pa nikakor ne more proizročiti resnih skrbi. Težava je le v tem, da romunski tisk zakoni dovoljujejo najširšo svobodo. Tako n. pr. na Romunskem ni zakona o družtvih, in tudi „Liga“, ko je bil omenil grof Apponyi, ni juristiško osebje, ker nima nikakoršnih prijavljenih pravil. Na nje čelu stojijo večinoma odvetniki in profesorji, kateri uže najdejo sredstev, s kojimi se ognejo zakonov celó tam, kjer sestajajo zares zakoni. Minister je po tem opisal organizacijo „Lige“ ter naglašal, da ima romunska vlada po zakonu pravo, zabraniti shode na prostem in zatirati demonstracije, naperjene proti prijateljskim državam, ter da je romunska vlada uže izjavila, da hoče postopati energično in odločno. Poslednji čas bil je le jeden tak shod junija meseca, isti shod, ki je izdal poziv „à la justice“ evropskim državnikom, in romunska vlada je tedaj postopala modro, da ga ni zabranila gledé na veliko razburjenost ljudstva. Ni pa res, da agitacija med našimi Romuni prihaja iz Romunske; nasprotno pohaja mnogo naših dijakov šole na Romunskem, ti dobijo romunsko državljanstvo, postanejo profesorji in s tem so po romunskih zakonih nedotakljivi (inamovible). Voditelji gibanja da so z večine rojeni na Sedmograjskem. Gledé podpiranja romunskih cerkvá in šol je omenil minister, da mu je znano to dejstvo. Romunska vlada je bila stavila v ta namen v proračun za 1894./95. vsoto 525.000 frankov, od kojih je uže potrosila 480.000. Veči del te vsote (380.000) uporabil se je za Vlahe v Makedoniji, kjer podpira romunsko kraljevstvo vse šole in cerkve, in sicer vé turška vlada o tem. Preostanek se res razdeli med šole in cerkve na Sedmograjskem, toda (po zatrdilu romunske vlade) le med take šole, katere bi se drugače morale zapreti, in pa za take cerkve, katere bi se drugače ne mogle zidati, odnosno bi se morale zapreti. Poleg te podpore da dobiva agitacija izdatnih sredstev od „Lige“. Koliko dohodkov pa ima „Liga“, koliko članov sploh in koliko članov je iz Sedmograjske, tega pač ni možno dognati avtentično. — Gledé agitacije časopisja pa pravi minister, da mnogo imovitih Romunov dovrši svoje studije v inozemstvu, potem pa, vrnivši se domov, obnovijo svoje zveze in zavajajo celó merodavne liste, da se zavzamejo za romunsko stvar, ker se znajo pokazati v svitu zatiranih. Kar pa se dostaje grožnje, da se Romuni obrnejo do Evrope zaradi osvobojenja, misli minister, da Evropa dovolj zaupa Ogerski, in da ima

preveč umestnejšega opravila, nego da bi utegnila baviti se z dakoromunsko agitacijo, ali celó z irredento. Minister zaključuje, da z ozirom na našo geografsko lego in naše odnose nasproti balkanskim državam ne le ne bi koristilo, ampak utegnile bi navstati resnobne težave, ako bi se kalili naši prijateljski odnošaji z Romunsko, a za Romunsko bi bili nasledki še teži.

Minister je izrekel nadalje svojo nadejo, da pride v kratkem vse zopet v pravi tir, ter da prijateljski odnošaji ne bodo trpeli.

Gledé *Bolgarske* pa je omenil minister, da je poročevalec prav umestno naglasil razloček med notranjimi razmerami na Bolgarskem in med našimi odnošaji nasproti tej državi. Bistveno je treba ozirati se na to, da tamošnjih sprememb ni proizročila zunanja politika. Vlada tam se je morala spremeniti prej ali pozneje, toda sprememba se ni izvršila takó, da bi mogli ostati odnošaji proti obstopivšemu ministru prijateljski, „kar bi bilo izvestno boljše za interese dežele“. Kako pa se uredé odnošaji tega pa danes še ne more reči. Vsakdor mora priznati, da želijo Bolgari sami izkopati se iz sedanjih zamotanih razmer, to je povse naravno. Toda k temu je treba v smislu Berolinske pogodbe priznanja Rusije. Tudi mi moramo želiti v interesu stalnega državnopravnega reda na Balkanu, da ohranijo vse države nasproti Bolgarski prijazne odnošaje. Minister pa ne more verovati, da bi mogla Bolgarska priti v zavisnost nasproti kaki drugi državi. Nikakor pa ne smemo smatrati vsako spremembo v balkanskih državah kot radikalno in stalno. Taki preobrati bili so n. pr. uže v Srbiji in na Romunskem, in vendar se vsled tega niso spremenili odnošaji nasproti Avstro-Ogerski. Tudi nova vlada (bolgarska) ni prav nič spremenila zunanje politike svoje prednice. Važno-jamstvo za to, da se naši odnošaji ne spremenijo nasproti Bolgarski, je uže v tem, da sprememba vlade nikakor ni še sprememba sistema, kajti princ Ferdinand je prvi merodavni faktor za bolgarsko politiko. Princ Ferdinand pa se je pobolgaril in smatra bolgarske interese kot svoje lastne; on se nikdar ne zataji in ne ostavi stališča Bolgarske, koje si je priborila s tolikim trdom in vztrajnostjo.

Gledé *Srbije* je omenil minister, da more le ponoviti isto, kar je bil izjavil v odseku druge delegacije. Posebno pa je naglašal trdno voljo mladega kralja, o katerem je izrekel nadejo, da pride v kratkem v Budimpešto ter da ga vspremejo na dvoru baš tako prijazno, kakor pred leti v Išu.

Na vprašanja delegtov Falka in Gjurkoviča gledé stališča Italije v trozvezi je omenil minister, da je na to vprašanje uže odgovoril v svojem govoru v državno-zbornski delegaciji, da je namreč neomahljivo zaupanje med zavezniki. Na poročevalčev vprašanje, ali se vršijo razprave zaradi mednarodnega pobijanja anarhistov, odgovarja minister z jednostavnim „ne“. — Z ozirom na govor nadbiskupa Samasse pa je minister izjavil, da je nadbiskup v celoti odobril trozvezo in da se tudi ni izjavil proti njegovemu, ministrovemu delovanju. Kar pa se dostaje predloženja podrobnih avtentiških podatkov v delegacijah, omenil je minister, da se je to godilo tedaj, ko časopisje niti od daleč še ni bilo tako razvito kakor je dandanes, in da zaradi tega nimajo taka vladna objavljajna več nikakšne svrhe. Gledé vprašanja nadbiskupovega o svobodi konklava je minister zatrdil, da je italijanska vlada izjavila kategorično, da hoče zagotoviti slučajnemu konklavu z vsem-

možnimi sredstvi popolno nezavisnost in prostost. Kar pa se dostaja starodavnega prava cesarja in kralja avstro-ogerskega, s kojim legitimnim pravom more slučajno vplivati na izvolitev papeža, se cesar-kralj istemu ni odrekal ter je uporabi, ako bi to zahtevale okolnosti.

V seji delegacijskega odseka za zunanje stvari dne 20. m. m. spregovoril je del. nadbiskup Samassa, izjavljajoč, da odgovor ministrov ni adekvaten, posebno kar se dostaja vprašanja o svobodi konklava. Minister da je odgovoril le deloma na to vprašanje, namreč le glede prostosti konklava, v kolikor se dostaja policijskega zaščitanja. Na to je odvrnil min. grof Kalnoky, da bi bil mogel odgovoriti obširnejše, ako bi bila stavljena vprašanja pismeno. Nadbiskup da je govoril jako učeno, in zato da bi bilo jako težko odgovarjati na vse podrobnosti. — Poročevalec dr. Falk je predložil, da delegacija odobri ministrov zunanjo politiko in da mu izreče zaupanje uže z ozirom na to, da se tir te politike ne spremeni v bližnji bodočnosti in nadalje, da vsprejme delegacija proračun kot podstavo podrobne razprave. Del. Apponyi je naglašal, da se položaj ni popravil gledé na „romunsko ščuvanje“, za to je položaj v protislovju uže z jednostavnim odobrenjem ministrovega postopanja, tej izjavi pa je ugovarjal deleg. Czernatony. Del. Koloman Tisza je povdarjal, da je romunsko vprašanje zgolj vprašanje notranje politike, in za to obžaluje, da se istemu pripisuje pretirana važnost. Podpira predlog poročevalcev in istotako tudi del. Perczel in Berczeviczy, na kar je izjavil predsednik, da je vsprejet poročevalcev predlog. — Pričela je za tim podrobna razprava. Vsprejeli so vse točke, kakor jih je bila predložila vlada. Pri točki „Hišni-dvorni in državni arhiv“ predložil je poročevalec, da naj poročilo pohvalno prizna, da je vlada ustregla želji državnozbornske delegacije, da se namesti Madjar kot podravnatelj. — Na vprašanje del. Gjurkovića, da bi se dodelili tehniški atašeji diplomatskim misijam, odgovoril je minister, da je avstrijska vlada pripravljena na to, v tem ko pa ogerska ni nič kaj naklonjena. Umestno bi bilo zatorej, da bi se to vprašanje rešilo takó, da bi takega atašēja za vsak slučaj posebe imeovala jedenkrat jedna, jedenkrat druga vlada na stroške dotične državne polovice. Pri točki: strošek 200.000 gld. za novi konzulat v Pittsburgu, zahvalil se je del. Berczeviczy ministru, da je stavil osnovitev tega konzulata uže v proračun za leto 1895. ter izrekel željo, da bi bil dodeljen temu konzulatu vsaj jeden uradnik zmožen madjarskega jezika, in ako možno, tudi jeden, zmožen kojega slovanskega narečja. Minister je obečal, da hoče ustreči tej želji.

Odsek za zaključne račune državnozbornske delegacije je odobril prekoračenje dovoljenih vsot v proračunu za vojsko v letu 1892. Poročevalec je konstatoval, da so zaključni računi letos za 3,200.000 gld. ugodnejši, nego so bili proračunani.

V seji odseka za vojsko dne 22. m. m. izjavil je vojni minister, da je preosnova vojnega pravosodnega reda uže končana v principu, a da vendar mine še nekoliko časa, dokler se prevede preosnova.

Dne 27. m. m. je proračunski odsek državnozbornske delegacije odobril poročilo del. Dumbe o proračunu skupnega ministerstva zunanjih stvari. To poročilo je povse soglasno z izjavami ministra Kalnokyja glede trozveze, balkanskih držav itd. in omenja tudi glasovanja del. dr. Pacáka kot *nazore posamičnika*, katere so ovrgli zastopniki vseh drugih strank. To poročilo so vzeli zopet

soglasno na znanje, izvzemši dr. Pacáka. Zatem je pričelo posovetovanje o proračunu ordinarija za vojsko. Vojni minister je izjavil svoje osvedočenje, da je najumestnejša pot ta, da se razdelijo povišani stroški na več let, kajti dobro urejene financije so merodaven uvjet za vojsko. O glavni razpravi govoril je jako obširno del. dr. Pacák. Naglašal je, da on in njegovi somišljeniki pobijajo ogromne nepotrebne stroške, kojé provzročuje trozveza, izjavljajoč, da ne bi bile iste potrebe za oboroževanje, ako bi bili drugačni odnošaji n. pr. proti Rusiji. Potem je vprašal vojnega ministra o narodnostnem vprašanju v vojski. Čehi zahtevajo spoštovanje svoje narodnosti v vojski kakor vsak drugi, in zato naj se poučuje v vojaških akademijah in učiliščih na Češkem češčina prav tako, kakor se uči madjarski jezik v vojaških zavodih na Ogorskem. Govornik je zahteval nadalje, da naj vojaške oblasti v deželah češke korone z občinami in oblastimi občujejo na češkem jeziku, da naj se ne zabranjuje češkim častnikom govoriti češki itd. Nadalje naj se dovoli češkim prostovoljcem, da polagajo svoje izpite na češkem jeziku, ter da bodi izid izpita zavisen od znanja vojaških predmetov, ne pa znanja nemščine, z jedno besedo, da se pripozna češki jezik in češka narodnost popolnoma, kakor to odgovarja važnosti češkega naroda za Avstrijo. Nadalje je govoril dr. Pacák o trpinčenju vojakov, katero je menda vzrok mnogoštevilnim samomorom med vojaki, kajti leta 1892. usmrtilo se jih je 481. Daljnja nujna potreba je ta, da se skoro preosnuje vojaški kazenski red, in da se uže sedaj odpravijo razne onečaščujoče kazni iz razlogov človekoljublja; govoril je o škodah, katere provzročujejo vojaške vaje na poljih, ter priporočal, da se obavlja vojaške vaje še-le po žetvi, in da se tudi kmetski sinovi še-le tedaj pozovejo na vaje. Posebno rezko pa je grajal govornik slabo obiskrbo vojaštva in se potegnil za zboljšanje hrane. Konečno je izjavil, da glasujejo zastopniki češkega naroda proti vojnemu proračunu iz političkih in gospodarskih vzrokov in sicer zaradi tega, ker ne morejo dovoliti ogromnih troškov, koje provzročuje militarizem trozveze, ki mora prej ali pozneje agonizirati naše gospodarske odnošaje. Del. Promber je zagovarjal izjave vojnega ministra, potem je pričela podrobna razprava. V tej je odgovoril vojni minister med ostalim tudi dr. Pacáku gledé priznanja češkega naroda in jezika v vojski itd., naglašajoč, da doslej v vojski nikdar ni bilo razlike med narodnostimi in veroizpovedanji. Gledé zabrane češke govornice pa je omenil minister, da se je bilo le priporočilo češkim častnikom, da naj govorijo nemški med seboj kot v službenem jeziku skupne vojske, gledé izpitov čeških prostovoljcev pa omenja minister, da sedaj veljavne naredbé dovoljujejo, da se morejo nenemški kandidatje posluževati materinščine. Kar pa se dostaja mučenja vojakov, so poročila o istih večinomá pretirana. Deleg. dr. Pacák je replikoval, da bi bil zelo zadovoljen, ako bi se res tako ravnavalo s Čehi v vojski, kakor trdi vojni minister. Ta pa naj stvar pravično preišče, in osvedoči se, da ima govornik prav. Na Češkem je zabranjeno v vojaških vzgojiščih govoriti češko; nemškogovorecim izplačujejo nagrade, češkogovoreče pa kaznujejo. — Vojni minister je odgovoril, da mu o tem ni znano ničesar; zagotovil je pa, da se ne premaknejo v svoji časti taki častniki, ki se v določenem času nišo priučili za službeno uporabo jeziku moštva polka. — Konečno je bil vsprejet ordinarij za vojsko.

V seji odseka četvorice ogerske delegacije dne 29. m. m. priporočil je poročevalec Münnich, da se vsprejme proračun za Bosno, in je predložil, da se izreče ministru baronu Kallayu pripoznanje na njegovem vspešnem delovanju; v istem smislu se je izjavil del. *Fénygyessy*. Minister Kallay je odgovoril le na stavljena mu vprašanja. Osnovne šole so se v minolem letu pomnožile za 15; sedaj je v zasedenih pokrajinah 161 državnih in 96 konfesionalnih šol. Kljub temu, da tam ni prisiljenega šolskega obiskovanja, pomnožilo se je število učencev v minolem letu od 1156 na 1950. Poleg uže obstajajočega gimnazija v Sarajevu, odprli so prvi gimnazijski razred v Mostaru in jedno dekleško šolo ter v Sarajevu tehniško srednjo šolo. Bosenska vlada razdeljuje izdatno število štipendijev deloma v Bosni, deloma na druga viša učilišča v monarhiji. Vlada posebno podpira živinarstvo. Po tem je govoril minister o razvijanju želez-

nic v Bosni-Hercegovini, naglašajoč, da je življensko vprašanje za zasedeni pokrajini, da se podaljša železniška proga do Splita, prvotnega pristanišča Bosne; za to progo se uže delajo priprave. Konečno je naglašal, da je pripravljen namestiti vsakega Madjara, ki ima potrebno kvalifikacijo, potem ko se dotičnik priuči „bosenskemu jeziku“, toda, žal, takih kandidatov najti je le malo.

Isti odsek je v seji dne 28. m. m. vsprejel na znanje poročilo dr. Falka. Poročevalec je naglašal važnost trozveze in zaupanje izven iste stoječih držav v naravo in smotre trozveze. Gledé balkanskih držav in Romunske pa zatrjuje poročilo, da ni vzroka vznemirjanju, ter priporoča, da se izreče priznanje voditelju avstro-ogerske zunanje politike.

(Konec pride).

N o s.

Zakaj ima pa človek nos?
Gotovo misliš, da za to,
Za kar ima ga tudi kos?
Ne, duša, motiš se hudo!

Saj vidiš dobro, nisi slep:
Sosed naš, velik bogatin,
Na nosu nosi trden sklep,
Da Bog mu hode le cekin.

Naš mili Janez, debeljak,
Ima svoj nos rudeč, debel,
Ker je življenja veseljak,
In je in pije, spi vesel.

Pa vidimo pač vsi lahko,
Da nos se mu rudeč sveti,
Da v noči vodi ga zvesto
Iz krčme, ko že vse mu spi.

Zakaj ima svoj dolgi nos
Očalasti prijatelj moj?
Gotovo ne zato, kot kos?
O vem, za kaj? Povem ti koj:

Za to, da voha, le za to!
Povsodi voha, se vrti,
In gladi gladko si brado,
Zvito po strani te gleda.

In tiho nosi jim na nos,
Kdor čaka ga, poslušaj rad:
Drobi se čast, kje je ponos?
Kjer ga ima odurni gad!

Zakaj pa naša Micika
Svoj viha tenki, mali nos?
Za to, ker ve mi zvitica,
Da ni jej v mestu vsaka kos.

Za to si nosi nosik svoj
Tako ponosno in ravno,
Ne meni, draga, se s teboj,
Če nisi lep, bogat hudo.

Naš mali Lovrek pa ima
Svoj ploski nosik le za to,
Da v njem porednež si brska,
Srdit pobesi ga hudo.

Za to in še za marsikaj
Ne nosi nosa dobri kos!
To jasno pač je vsem sedaj,
Naj je bogat, ali pa bos. —

N a r o d n e p j e s m e.

Bratac i dragi.

Imela sem bratca i dragoga,
Imela sem itd.,
Ihaj, srce moje, bratca i dragoga.
Obedva sem na vojnicu dala,
Obedva sem itd.,
Ihaj, srce moje, na vojnicu dala.
Koliko bi za kojeg žalila,
Koliko bi itd.,

Ihaj, srce moje, za kojeg žalila?
V selo pojdem, bratca si ne najdem,
V selo pojdem itd.
Ihaj, srce moje, bratca si ne najdem.
V krčmu pojdem, dragoga si najdem,
V krčmu itd.,
Ihaj, srce moje, dragoga si najdem.
Koliko bi za kojega dala,
Koliko bi itd.,

Ihaj, srce moje, za kojega dala?
Za bratca bi crne oči dala,
Za bratca bi itd.,
Ihaj, srce moje, crne oči dala.
Za dragoga ni kupice vina,
Za dragoga itd.,
Ihaj, srce moje, ni kupice vina.

Kletva djevojačka.

Išla je divojka
U goru zelenu,
U goru zelenu
Po vodu studenu.
Tamo ti je našla
Ranjena junaka;

Junak glavu digne,
Divojka pobegne
„Ne bjež, srce moje,
Veži rane moje“.
Divojka je stala,
Fertuna rezala.

„Ako ja ozdravim,
Tebe ne ostavim;
Ako li ja vumrem,
Konjic ti ostane“.
Junak je ozdravil,
Divojku ostavil;

Ljuto ga je klela
Lijepa divojka:
„Nedaj ti Bog sreće,
Ni kod smrti sveće,
Nedaj ti Bog dobra,
Ni pred crkvom groba!

Padala ti glava
Kô u livad' trava,
Razpalo ti srce
Na mekovo zrnice,
Venula ti duša
Kô u vrtu ruža!“

Liepa Ana.

Pod javorom u livadi
Voda izvira;
Onud pala tanka staza,
Tanka tanana;
Onud šeće liepa Ana,
Vode zahvaća.
K njoj se dragi' z grada baca
Zlatnom jabukom:

„Uzmi, Ano, uzmi, dušo,
Nitko negleda.
Uzela je liepa Ana,
Natrag bacala.
Pod javorom u livadi
Voda izvira,
Onud pala tanka staza,
Tanka tanana;

Onud šeće liepa Ana,
Vode zahvaća.
K njoj se dragi' z grada baca
Zlatnim prstenom;
Uzela je liepa Ana,
Na prst ga djela:
„Jsko l' hoćeš zavat' vode,
Dodji u jutro,

Jer u jutro svaka voda
Mrzla, studena;
Jako l' hoćeš zarad cvieća,
Dodji o poldan;
Jer o poldan svako cvieće
Lepo miriši;
Jako l' hoćeš zarad mene,
Dojdi u večer,
Jer u večer svako lice
Belo, rumeno“.*)**)

Ubilježio *M. H. u Zagrebu.*

*) Ove sam pjesme čuo i zabilježio u mjestu Dol. Mootima, gdje sam ih čuo i pjevati. Pjevaju ih pako većinom djevojke i mlade žene, manje mužkara. Ona se prva pjeva u vrijeme žetve, kad se žetelice vraćaju s polja, — Ubilježio sam točno onako, kako sam čuo, ne mienjajući ni slovke.

M. H.

**) Mi smo popravili nekoje malenkosti po drugih, već tiskanih pjesmah (n. pr. *Ni kod smrti sveće* — mjesto: *Ni kod smrtne sveće*). *Ur.*

Čudna želja.

Ljubica je u zatišju evala
Medju trnjem i kupinjem sama
Podaleko od sunčanog plama.
K njojzi niesu dolietali bieli
Nj leptiri niti leptirice,
Da joj ljube mirisavo lice.
Cvala tako . . . ali et- krišem
Nekog dana djevojka se krade,
Da mi dragom na domienak pade.

U šumici daleko od svieta
U šumici sred čara i cvietai!
Ide dieva, spazila je krasnu
U zatišju ljubičicu plavu,
Pa ju trgne i djene za glavu.
Al se dieva predomišli mlada,
Zadjene ju vesela na grudi,
Da joj želje za ljubavlju budi — —
Blago ljubi na grudima onim,

Gdje saznaje sve od srca tajne
I sve želje djevojčice bajne.
Mili Bože, što mi čuda stvaraš,
Da me ljubom prometneš u gaju,
Da me njene ruke utrgaju,
Mili Bože, makar onim trenom
Svenô za viek na njedarcu njenom!

R. Katalinić Jeretor.

Dobar čovjek.

Gorko plaće gjul-Zulejka
Jer Hasana k njojzi nije,
Ne vidje ga dva već dana
I još k tomé noći dvije.

Hasan vam je u mejhani.
Tu vam rujno vince pije
Pa se liepoj krčmarici
Cielo vrieme bolan smije.

Hasan vam je dobar čovjek —
Da tih mana u njeg nije:
Rujno vince rado pije
I svakoj se curi smije.

J. K.

M a r i j i.

1.

Ja te ljubim, divno čedo,
Viti stas i pogled tvoj,
Odkad prvom sam te sgledô,
Ti si divan uzor moj!
Iztrgnut ću zraku sunca,
Slova od nje savit ja,
S najvišega njom vrhunca
Pisat usred svemira:
„Ja te ljubim, tuj ću pisat,
Ja te ljubim angjele“,
Viekovi tog neće brisat,
Rieči vječno sjati će.

2.

Kad bi tebe, dušo, svojom
Zvati smio,
Cieli bi mi ovaj život
Nebom bio.
A na nebu tom bi uvijek
Meni sjale
Divnim blistom tvoje oči,
Zvjezde male.

3.

Ti si himna ponajljepša,
Što je ikad Bog ju pisô,

Njom je divno opjevao

O ljubavi svoju misô;
Tad je s čara proplakao,
Bila mu je tako mila,
O ljepoti takoj nije
Nikad duša njemu snila.
Kako ja tek nebi biedan.
Proplakao od miline,
Kada iz tvoga meni oka
Nade zraka topla sine!

D. M. D.

И какъ случилось странно,
Что полюбила ты меня!
Подумалъ я всестранно,
И рагадать я все не могъ.

Вѣдь не былъ я любезенъ
Налишне никогда съ тобой,
И не былъ я полезенъ
Тебѣ: Вѣдь знаешь, и какой!

А тихо полюбила
Меня душой прекрасной ты,
Любовь же все таила,
Душа ты, и себѣ и жиѣ.

А правду угадалъ я,
Тебя и самъ я полюбилъ,
Клинусь, какъ ужъ я клялся:
Любя я твой, всегда лишь твой!

Фр. Целестинъ.

Iz S. Gregorčičevih poezij.

3.

Г р о з а.^{*)}

О Боже, ты насъ пощади,
И отъ бѣды насъ, Боже, береги!
Грозитъ уже намъ врагъ сердитый,
Въ плащѣ сѣрыхъ облаковъ закрытый;
Ударъ же грома — рѣчь его,
Огоньъ горящій — взглядъ его:
И рѣчи громъ, огонь въ глазахъ
Трясуть все тутъ и въ облакахъ.
Подъ плащемъ носить бичъ намъ онъ,
Изъ льда онъ зеренъ намъ сиплетъ!
Готовъ уже его схватить,
Полей же нашихъ не щадить!
О горе!
Усѣвы вотъ намъ всѣ желтѣютъ,
Насъ веселить ужъ не успѣютъ
(Съ плодами это дерево).

Цвѣтокъ же цѣнный тутъ въ саду,
И виноградъ тамъ на холму,
Всѣ въ страхѣ ждуть — чего, чего?
И въ трепетѣ склоняются,
Быча же опасаются.
О Боже, ты насъ пощади,
И отъ бѣды насъ, Боже, береги!
Въ Тебѣ вѣдь знаемъ мы отца,
Услыши молитву мужика!
Мы плачемъ, просимъ всѣ Тебя,
Не уничтожь намъ ты труда!
Кивни — огонь же весь потухнетъ,
Двинь персть лишь свой, и громъ утихнетъ,
Вели лишь, — бичъ весь раздробится,
Лишь пожелаи — ледъ растопится.
Рука жъ, что прежде намъ грозила,

Чтобъ насъ она благословила!
О Боже, ты насъ пощади,
И отъ бѣды насъ, Боже, береги!
— — — — —
Напрасно!
Не слышать небо просьбы той;
Ужасный вихоръ поднимается,
Его ужъ слышенъ страшный вой
И льда ужъ зеренъ слышенъ бой,
Ужасный онъ ужъ приближается.
Нѣтъ болѣ цвѣта, нѣтъ плодовъ —
Бѣда!
Мужикъ печальный видигъ все,
И смотритъ на своихъ дѣтей.
Заботъ ужасныхъ дикой рой
Всѣхнѣютъ тамъ въ душѣ нѣмой —
Бѣда, мой мужичекъ, бѣда!

Фр. Целестинъ.

Slovenski tekst v latinici in cirilici, kakor tudi ruski prevod in sicer v 5. št. l. 1892; zato priobčujemo tu le ruski prevod, Gregorčičeve pesmi „Nevihla“ je bil uže natisnen v „Sl. Svetu“, kakor ga je napravil zgorej podpisani naš g. sotrudnik. Op. ur.

Примѣты осени.

Мелькаетъ желтый листь на зелени деревъ; работу кончили серпъ на нивахъ золотистыхъ, и покраснѣлъ уже вдали коверъ луговъ, и зрѣлые плоды висятъ въ садахъ тѣнистыхъ.

Примѣты осени во всемъ встрѣчаютъ взоръ: тамъ тянется, блестя на солнцѣ, паутина; тамъ скирдъ виднѣется; а тамъ, черезъ заборъ, кистями красными повиснула рябина; тамъ жнива колкая щетинится, а тамъ ужъ овимъ яркая блеснула изумрудомъ; и курится овинъ, и долго по утрамъ, какъ бѣлый холстъ, лежитъ туманъ надъ синимъ прудомъ . . .

И цѣлый день скрипятъ воза; и далеко токъ отзывается подъ дружными цѣнами; и стая журавлей песется высоко, перекликаясь порой подъ небесами.

Грековъ.

Мелькаеть, migljati; вдали мелькаеть огонь, v daljini miglja ogenj; звѣзда мелькаеть, zv. se pokazuje in zopet skriva; у него въ глазахъ мелькаеть, ne vidi jasno, t. j. jedenkrat se mu vidi tako, drugič inače.

Покраснеть, postati rudeč, zardeti; красный, rudeč; пре-красный, lep; по: красота, lepota; prostonarodno красный = lep; краса, Zierde.

Ковёръ (kavjór), gen. ковра, pogrinjalo.

Тѣнистый, senčni; тѣнь fem. senca; v vzviš. slogu подъ сѣнью, pod senco, pod ohlano; освѣтитъ крестомъ, blagosloviti križem.

Примѣта, znamenje, znak.

Тянутьсь (namesto *ти-нутьсь*) potezati se; *тягнѣтся*, pravdati se; *тяжба*, pravda.

Паутина, pajčevina; *паукъ*, gen. паука (čitaj pa-u-kà, ne пака), pajek.

Скирдъ, snopi, zloženi v dolgo in viško kopico; стогъ — kopica konusobrazno (kegelförmig). Seno se sklada v „stoge“, žito v „stoge“ in „skirde“.

Заборъ, gen. забора, plot iz desák, *плетень* gen. плетня, pleteni plot; *часокола* — plot iz kolov; vse to, kakor tudi „živa meja“, zove se *изгородь* (fem.), ograja.

Гусь fem. = 1. гродъ; masc gen. гродя, plur. гродья (grozdje); 2. roka do pesti; 3. čopič.

Рябина, jerebika (sorbus aucuparia), *рябчикъ* jerebica.

Колчій = колючій, bodóci, zbadajoči.

Жнива, strn.

Щетинится, vzdigovati ščetino, dlako. Онъ ошетинился = окрысѣлъ (крыса — podgana) = расердился.

Озимъ fem. ozimina. — *Изумрудъ*, smaragd.

Овимъ, sušilnica s pečjo. Rusi nimajo kozolcev in suše snopre kakor na Kranjskem lan.

Курить, kaditi; по „кадитъ“ se govori le o kajenju v cerkvi kadilom. Kuriti peč = *топить* печь; *топить* масло, *плавить* свинець (f. slov. plavž).

Холстъ = полотно, platno. *Туманъ* = мгла (megla). *Прудъ* umetno jezercе (bajar).

Токъ, uglajeno mesto, kjer mlatiči delajo nasád; токъ nahaja se ali prosto na njivi, ali pa „на гумнѣ“. Omlaćena slama sklada se v kopico, ki se zove *омѣтъ*.

Дружный, prijateljski, složni.

Цѣвъ, -а, сеpec; по цѣвъ, gen. -у, fem. veriga; цѣвочка-veržišica.

Журбать, gen. я, žrvav.

Порой, порою, včasí.

Перекликается, klicati drug drugu.

X—кв.

Der Königssohn Marko.

Résumé.

(V. 7., 8., 9., 10., 12., 13., 14., 15., 17. i 18. br.)

1. Knjiga ima se zvati: Kraljevič Marko im serbischi-kroatischen Volksgesang (v. 7. br.).

2. U predgovoru treba popraviti onu izreku, kojom je rečeno, da su pjesme o Kraljeviću Marku ep (jer nisu sastavljene u cjelinu, v. 8. br.).

3. Ili u predgovoru ili u posebnoj razpravi treba progovoriti nekoliko rieči o hrvatsko-srbskoj metrici u obće te o desetercu napose (koli je to važno, može se razvidjeti iz ciele razprave, v. 15., 17. i 18. br.).

4. O hrvatsko-srbskom desetercu na njemačkom :

a) Hrvatsko-srbski deseterac prevadja se na njemački pet trohejima (v. 9., 10. i 18. br.).

b) Na koncu deseterca jest odmor (v. 9. br.).

c) Istotako je odmor iza četvrte slovke (*diereza*, v. 9., 12. i 14. br.).

d) Kada se u njemačkom (na tom mjestu) ne da provesti jaka diereza (v. 14. br.), na mjestu jake može srojati slaba (v. 14. br.).

e) Treba nastojati, da se provede vokalni dočetak

a) zadnje i druge stope (zadnjega i drugoga troheja), b) ostalih stopa (v. 15. br.). — Kada se ne može izaći vokalnim dočekom, treba paziti, da konsonantni dočetak ne bude tvrd; a da ne bude tvrd, valja da stope dočinju a) jednim konsonantom, koji se lahko izgovara, b) dvijema konsonantima, koji se lahko izgovaraju. — Treba se čuvati dočetka od tri konsonanta (v. 15. br.).

f) Slovke u obće (v. c), treba, da se dadu čitati lahko, gladko, miloglasno (v. 17. i 18. br.), Prevoditelju se je tuj držati, prije svega, pravila: čim manje konsonanata tim bolje (v. 17. br.).

g) Troheji, treba da budu, po naravi svojoj, troheji (ne *spondeji* ili — *jambi*). Loši su prevedeni deseterci (i u njih troheji), u kojih ima sedam, osam, devet (može biti i deset) jednoslovcanih rieči (v. 17. br. str. 626, a—f i konac).

b) Treba imati obzir na aliteracije, kojih je u našoj narodnoj pjesmi puno (v. 18. br.).¹³³⁾

k) Treba provesti, barem donekle, asonancije, kojimi obiluje naš deseterac (v. 18. br.).¹³⁴⁾

l) I srok treba provesti, barem na onih mjestih, na kojih iz njega proizlazi ljepota stiha (v. 18. br.).¹³⁵⁾

5. Nekeje prevedene deseterce treba popraviti, jer ne odgovaraju izvorniku po smislu (v. 10. i 18. br.).

6. Treba popraviti nekoje pojedine rieči, koje su krivo prevedene (v. 18. br.).

7. Treba se ostaviti nekojih prevelikih gramatskih licencija (v. 18. br.).

8. Treba popraviti interpunkciju (i pravopis u obće, v. 18. br.).

¹³³⁾ Na mjestu aliteracije, može se proestiti asonancija ili rima; na mjestu asonancije aliteracija ili rima; na mjestu rime aliteracija ili asonancija. — Na kojem je mjestu potrebno, da se aliteracija, asonancija ili rima provede u prevodu te na kojem nije potrebno, to može razvidjeti tekar onaj, koji je proučio narodnu poeziju ne samo našu nego i drugih naroda. — ¹³⁴⁾ V. op. 183.

— ¹³⁵⁾ V. op. 184.

9. Pjesme treba izabrati najbolje i najljepše i to sve one, od kojih bi umjetnik mogao stvoriti epsku cjelinu (v. 18. br.).

10. Treba dodati (kao što je Gröber dodao) tumač svih Niemcem nepoznatih ili premalo poznatih stvari (mišljenja, ćućenja, običajâ, i t. d.).*)

Priredio dr. Trnoplesar.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, годовому рубаха

L. 1893. bilo je v Rusiji 2626 poštinih hranilnic, v katerih je bilo vloženo 22 mil. rubljev. Vzeli iz teh hranilnic pa so lani 6 mil. Lani se odkrili take hranilnice tudi v Sibiri in v „Zakaspiskem kraju“. Večina vložnikov vlagajo male vsotice od 25 k. do 10 r.

Važno je, da Moskva vsako leto dobiva več pomena na Nižegorskem sejmu. Zato bi mnogi radi, da se ta sejem prenese v Moskvo. Izdelujejo sedaj podroben načrt, da ga dajo finančnemu ministru. Trgovci mislijo, da bi kupčija v Moskvi bila boljša.

Velike nadeje polagali so na „Крестьянскій Банкъ“. Sprva je ta zavod res posojal kmetom radodarno, da so si nakupovali zemljišča, ali ker ti dolžniki večkrat niso točno plačevali obrestij in glavnice, pa je zavod trpel časi tudi škodo, začel je dajati posojila inovitišim kmetom in posebno kmetskim oderuhom. Pač žalostna prikazen. (Gl. „Mosk. Věd.“ št. 239. t. 1.)

Rusija izvažata na leto za 20 mil r. peradi (kokošij itd.), a kmalu doseže ta izvoz 2 do 3 krat toliko, ker ga posebno vlada podpira. Seveda morajo tudi prodajalci skrbeti za dobro blago.

Londonsko društvo sadjerejev poslalo je svojega zastopnika v Rusijo, da pogleda, kje, kako sadje in koliko se ga rodi. Misli namreč kupovati sadje v ogromni količini, sušiti je in razprodajati. Ruski sadjerejci pa še malo poznajo sušenje sadja in prodajejo le sveže sadje.

„Во что вѣроваль Достоевскій?“ — Легенда о великомъ инквизиторѣ Достоевскаго. Опытъ критическаго комментарія В. Розанова. С.-Пб. 1894. — Kritikujoč to razpravo, J. Nikolajev pravi, da je v marsičem nejasna: trdi celó, da R. sklepa iz omenjene legende, da je Dostojevskij sicer rad omenjal Boga, veroval pa gotovo — v hudiča. To pa se je dogodilo R.-u za to, ker misli in čustva velikega inkvizitorja pripisuje samemu Dostojevskemu Vero v Boga dobiva človek časi velikim trpljenjem mislij in čustev: tako jo je dobil tudi Dostojevskij v sibirski ječi. Njegovo vero pa je časi pokrival sum. Ali oduševljala je Dost.-a njegova vera, a ne sum. Nemirna strastna duša bila je časi pristopna sumu in vsem silnim mukam človeškega srca, katero bi samo po svoji sili hotelo

*) S to rekapitulacijo je obsežna razprava završena; dotaknila se je važnih točkah o oblikah in sestavi oblik jugoslovanskih narodnih pesmij. Ti, kateri niso slišali nikdar prepevati teh pesmij, nauč se iz podanih pojasnil pravilno čitati to vrsto narodne poezije. Ti pa, kateri so pesniki ali se nagibajo k pesništvu, zadenejo prave oblike, ako se ravnajo po pravilih, kakor jih je izvedel naš kritični avtor iz narodnega jugoslovanskega pesništva. Mi smo dali prostor tej važni razpravi, da bi se mogla iz nje učiti v obće slovanska inteligencija, in, kakor vidimo, so jo radostno proučavali sosebno srbski in hrvatski dijaki. Slovenci in slovenski dijaki so pa teh naukov še mnogo potrebniši iz zaanih vzrokov, in zato ta spis priporočamo sosebno naobraženim Slovencem in tu na prvem mestu slovenski učeci se mladini. Op. ur.

razrešiti največe vprašanje: o Bogu in brezsmrtnosti. To je tragizem v življenju Dostojevskega. Podobno duševno stanje izrazil je prekrasno grof L. N. Tolstoj na nekih straneh svoje „Ispovedi“.

C.

V „Управление общества спасения на водах“ dobili so 10.000 rub. s tem, da bi na nje osnovali novo morskó spasatelno postajo. To vsoto naklonila je društvu princeza Alisa Hessenska, nevesta našega naslednika carjeviča. To je prvi dar naše bodoče carice, koji je menda povzročila strašna nesreča, slučajna se nedavno na Črnem morju s parobrodom „Vladimir“, na kateri je naskočil italijanski parobrod „Columbija“. Poginilo je ljudij kar okolo 200!

Iz Aten poročajo v ruske liste, da je grška kraljica, po rodu Rusinja — pred svojim odhodom iz Grške na Rusko, razdala ubogemu ljudju nad 60.000 for. zlatom, katere jej je naklonila ruska dobra roka, da bi oblehčila posilno težavo onih revežev, koje je skoro zasul strašni potres pod razvalinami njih vlastnih koč. Pravijo, da kri ni voda; pa tudi vera menda tukaj precej velja so ve da vera živa i delavna, kakoršna je še de sedaj pravoslavje, bdi si v Rusiji, ali pa še kje drugje . . .

Tudi v pravoslavni cerkvi visijo škrinjice, katerim Rusi pravijo „кружки“; v nje opuščajo dobri ljudje svoje milodare na razne svrhe: za uboge, na olepšanje hramov i t. d. V Petrogradu je „Общество распространения религиозно-нравственного просвещения въ духъ православной церкви“. To društvo je v jedni iz svojih kružek našlo pred nekolikimi dnevi 4 obligacije 2. vstočnega posojila à 1000 r., torej 4000 r.! Kaj ne, da so pravoslavni kristijani še res dobri kristijani. Stotnice pa v takih kružkah niso velika redkost, posebno v Izakijevskem i Kazanskem soboru v Petrogradu.

V Harkovu je nedavno umrl velik bogač — Pašenko-Trjapkin. (Тряпка — curja; torej k drugi polovini imena no gre latinska pogovorka *nomen atque omen*, pač pa prvi!). Ostavil je veliko bogatstva, katero je v vsej celoti zapustil svojemu rojstnemu mestu. Harkovske novine poročajo, da ta dedščina znaša kar nekoliko milijonov rubljev, od kojih ostane harkovski dumi, po uplati vseh dolgov pokojnika, 1.162.000 rub. Gledé uporabe te vsote neki ni postavljeno nikakih pogojev: На пользу города Харькова — i basta . . .

V Petrogradu je „комитетъ для приарфвля и раздора нищихъ“. To društvo, po pomenu svojega zaglavja, torej skrbi i razbira (sortuje) berače. Gospa Lesnikova, žena bivšega podpredsednika „комитета“, zapustila je na prid društva 100.000 rub., na koje je odbor začel zidati velikansko hišo pod pristanišče i bogadelnico za revne otroke. V Moskvi kaj takega pač nič ni nenavadnega, Petrograd je pa v tem obziru bolj trd ali skop, kar se pa inače zove še egoističen; ne zaman uže torej pravijo, da je Petrograd bolj evropski nego je Moskva . . .

Rusko selsko svečenstvo od vlade ne dobiva nobenega žalovanja (plačila, Gehalt), živi le na dohode od gospodarstva i prihožan ali faranov za izpolnjenje svojih treb. Če je cerkev bogata z zemljo, če je prihožan mnogo i so bogati, je svečeniku pač dobro; če pa cerkev nima znatnega zemeljnega nadela, a farani tudi niso imoviti, tedaj je pa pravoslavnemu pastirju takoj bolj slabo. Narčtov, kateri bi neki mogli odstraniti to bedo je mnogo premnogo; pa vsi se stekajo v vladini škrinjici, le samarski škof Gurij predložil je nedavno svojo panacijo, pa ne splošno, a le za svojo škofijo: Naj bogati pr.hodi odmerjajo od svojih gromadnih sredstev 10 do 25% na prid ubožnih. Рѣдко, да хѣтѣо . . .

Sovet „Императорской Военно-Медицинской академіи“ udstojil je koncem tek. šolskega leta 1893.—94 diploma doktorja medicine 126 lic, zvanja lekarja 99, zvanja akušera 1, zvanja njezdnega vrača 4, zvanja vrača za zobe 11, zvanja dantista 18, zvanja povivalnice 290, magistra farmacije 1, zvanja provizorja 22, zvanja a potekarskega pomagača 70, summa summarum 642 lic. Razun

tega je akademski odbor za izpite tekom leta dal še 12 diplomov na zvanje vrača. Beseda *znanje* pomeni tukaj skoro to, kar slovenska beseda *stan*.

„Статистическій Временикъ“, izdanje vladino, prinesel je nam mnogo zanimivih podatkov gledé narodnega (ljudskega) obrazovanja. Pravi med drugim, da je leta 1880. bilo v vsej Rusiji do 60.000 ljudskih učiteljev i učiteljic. Letnega zaslužka dobivali so tedaj poprek 1910. Te številke odnašajo se torej k 1880. l., odkar je preteklo skoro celih 14 let. V teku toliko časa se je se ve da mnogo premenilo, i — smemo nadejati se — premenilo se je k boljšemu, t. j. i čislo narodnih (ljudskih) učiteljev se je izdatno pomnožilo i plata se je jim precej povečala. Le jedno je gotovo: Ruski ljudski učitelj je v primeru s svojim zamejnim bratom še vedno i večji trpin i večji berač.

Božidar Ivorcov.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Shod volilcev v Tržaški okolici. Dné 7. t. m. je bil v Škednju pri Trstu shod volilcev I. okraja tržaške okolice, kateri je bilo sklicalo polit. društvo „Edinost“. Zbralo se je izredno mnogo število naroda, da poslušajo poročilo drž. in dež. poslanca viteza Nabergoja; prisotna sta bila na shodu tudi dež. poslanca gg. Vatovec in Dolenc, zborovanje pa je vodil pol. društva predsednik, prof. Mandić. Posl. Nabergoj je naglašal v uvodu svojega govora, kakó se nam kratijo pravice in, ako nam dajo kaj, vedejo se, kakor da bi nam dajali iz milosti. Mi pa imamo pravico zahtevati, dokler plačujemo in vršimo svoje dolžnosti. Zato je letos večkrat odločno posegel v razpravo o proračunu občinske uprave. Spomnivi se premeščenega tovariša dr. Sancina, naglašá, da so iskrene besede in pritožbe vendar nekaj pomagale. Zatem je prešel govornik na svoje delovanje v drž. zboru. Opisal je nadeje, koje so gojili Slovani pod Taaffejevo vlado, in kakó so pod novo koalicijsko vlado izstopili nekateri hrvatsko-slovenski poslanci iz Hohenwartovega kluba, sklenivši zajedno, da si varujejo prosto roko, in da se zavarujejo pred nadaljnjim hlapčevanjem Nemcem in Lahom. Potem je opisal, kakó še dandanes zaničujejo v Trstu slovenske davkoplačevalce, sodišča na Primorskem razpravljajo s strankami v laščini, svojemu rodu zveste uradnike imajo za panslaviste itd.; Slovenci nimamo šol, a nismo še gotovi, ali bode vlada takó pogumna, da izpolni svojo obljubo gledé gimnazija v Celju, kajti vlada utegne poštovati bolj peščico nemških kričačev, kakor pa skupino slovenskega naroda v vseh slovenskih pokrajinah. Govornik je naglašal, da tudi tedaj, ko je bil še v Hohenwartovem klubu, glasoval je dosledno proti vsem takim predlogam, o katerih je sodil, da ne bi bile koristne volilcem. Glasoval je proti vojaškemu zakonu, ker zahteva več denarne in krvne davke, proti preosnovi valute, ki bode koristila le večim kapitalistom, proti trgovinski pogodbi z Italijo (klavzula o vinu!), katera je največe zlo za Primorsko in Dalmacijo. Potegoval pa se je vsekdar za zboljšanje političnih, narodnih in gospodarskih odnošajev. Isto obečal je za bodočnost. Zbor je govornika večkrat pretrgal z burnimi „živio“-klici, konec govora pa je odobravaval viharno.

Nekateri volilci so zatem interpelovali g. poslanca

o vzroku povišanja užitninskega pavka, o užitninski črti itd. G. poslanec je interpelantom vprašanja pojasnil, potem je zbor vsprejel predlog volilca Sancina-Drejača: Naj se predloži skupna prošnja v tem smislu, da vlada ne dovoli občini Tržaški pobirati sedanji užitninski davek še nadaljnja tri leta. Naposled je zbor vsprejel to le resolucijo: „Na današnjem shodu zbrani volilci izrekajo gospodu poslancu Ivanu Nabergoju zahvalo in neomejeno zaupanje, naglašujoč še posebno svojo zadovoljstvo, da je izstopil iz Hohenwartovega kluba in se takó približal hrvatskim poslancem“. Konečno sta predsednik g. Mandić in posl. Nabergoj opozorila volilce I. okraja na bližnjo dopolnilno volitev na mesto premeščenega poslanca Sancina, pozivljajoč jih, da si složno izberejo moža iz svoje srede.

Važnost mesta Tržaškega. Ker izvestni krogi na Kranjskem sodijo, da je v Trstu in okolici uže izgubljen slovenski živelj, češ, da se je potopil v italijanskem poplavu, dokazala je tukajšnja „Edinost“ v posebnih člankih baš nasprotno, da namreč Trst ni še izgubljen za Slovanstvo. Kar se dostaje mesta Trsta in njegove okolice, živi tu 60 do 70.000 Slovencev. Vse prebivalstvo šteje okoli 160.000 duš, torej, ako odbijemo od te številke število Slovencev, preostaje okoli 100.000 prebivalcev italijanske in drugih narodnostij. A med naseljeniki italijanske narodnosti je do 40.000 *italijanskih podanikov*, torej Neavstrijcev. Ako odbijemo potem še izdatno število Židov in pripadnike drugih narodnostij, pokaže se jasno, da so Slovenci tu v večini. Da pa ti Slovenci narodno niso zamrli, dokazuje veliko število narodnih društev v Trstu in okolici. Če igrajo sedaj kljubo vsemu tu prvo vlogo Italijani, vzrok temu je sedanja evropska konstelacija, a ko izgine ta, spremenijo se takoj tudi naši odnošaji, zato pa je treba skrbeti, da se postavi tedaj zaveden narod na pozorišče.

Mestni svet Tržaški je te dni razpravljal o proračunu občinske uprave za leto 1895. Odobril je te-le konečne vsote: Ako odbijemo od rednih dohodkov redne stroške je nedostatka 33.300 glđ., ako odbijemo izrednih stroškov izredne dohodke, pa je nedostatka 192.600 glđ., torej čistega primanjkljaja 159.000 glđ. Prav krepko in pogostoma sta posegla v razpravo slovenska okoličanska sovetnika vitez Nabergoj in Dolenc, v tem ko od italijanske večine nihče ni bistveno kritikoval proračuna. Prav burna in zanimiva je bila razprava o slovenskih osnovnih šolah v okolici. O tej priliki je predlagal levičar Spadoni, da se odstranijo iz teh šol zemljevidi s hrvatskim tekstom, dasi je bilo iste uvedlo ministerstvo, ter da se morajo nadomestiti z italijanskimi takó dolgo, dokler ni dobili zemljevidov s slovenskim tekstom, kateri pa naj imajo krajevna imena Tržaške pokrajine pisana po *italijanski* nomenklaturi mestnega statuta. Ker je Spadoni zajedno izjavil, da morajo on in pa njegova stranka čuvati italijanstvo Trstu, in je tej izjavi burno pritrdjevalo občinstvo na galeriji, omenil e župan, da ni treba odobravanja občinstva v dokaz italijanstva Trsta. Svetnik Nabergoj je tudi naglasil, da občina mora skrbeti za okolico. Ako pa tega vendar storiti neče, potem naj mesto opusti pobiranje davkov po okolici, in ta si bode pomagala sama. Okolica obrne se do vlade, in ako treba, do cesarja samega. Večina je vsprejela Spadonijev predlog, toda c. kr. namestništvo je začasno obustavilo njegovo izvršitev. Svetnik Nabergoj je bil predložil, da naj se izvoli posebna komisija 7 članov, med katerimi bi bila dva

okoličanska sovetnika, koja komisija naj bi na licu mesta preiskovala istinitost. Ta predlog se je zavrzel.

Veleč g. Simon Gregorčič, slavni pesnik, plemeniti lirik slovenski, bode dne 15. oktobra t. l. praznoval *petdesetletnico* svojega preprostega, bolj s trnjem prepletenega, nego s cveticami obsipane življenja. Vrednost njegovega pesnikovanja pripoznava brez izjeme in pridržkov uže danes vse Slovanstvo. Slovenci, na katere uže dve desetletji vpliva najintenzivniše in najblaže, imenujejo s ponosom njegovo ime in se obračajo z iskreno hvaležnostjo k Vsemogočnemu, da bi jim tega pravega, globokega izraževalca običij, verskih in narodnih čustev ohranil pri čvrstem zdravju in primernejšem zunanjem položenu še mnogo desetletij. S to nadejo in željo kličemo tudi mi: Bog živi, Bog ohrani izvoljenca in ljubljenca našega naroda!

Okrajna sodišča v Piranu in Kopru in še nekatera druga morajo tekom 1 meseca napraviti dvojezične napise in si naročiti dvojezične pečate in tiskovine. Takó je naročilo Tržaško više dež. sodišče vsled ukaza pravosodnega ministra. Vsled tega se je vnel ogenj v strehi, začeli so namreč ital. listi razsajati ter govoriti o slavizovanju istrskega pobrezja. Tudi mestni soveti, kakor Piranski, Tržaški, uže ukrepajo, kakó bi se najbolj uprli gorenjemu ukazu. Iredentovska istrska gnezda utegnejo, če želé, konečno doseči tudi to, da se Slovincem in Hrvatom odredijo okr. sodišča zunaj takih gnezd; oni bodo gotovo bolj zadovoljni. To pa bi Italijane še bolj prestrašilo, ker bi se po istrskih mesticah odtegnil glavni dohodek, ki jim prihaja jedino od slovenskega naseljenja.

Združenje Istre s Trstom začel je „Indipendente“, prvi irredentovski list Tržaški, razpravljati, oziroma zagovarjati. Namera mu je se ve da „plemenita“ in sestaje v tem, da bi združeni dež. zbor v Trstu toliko laže strahoval Slované. V tej nameri ne tiči noben drug princip; drugače bi zagovarjali ital. raznarodovalci tudi priklopljenje Goriškega za isti skupni deželni zbor, torej za zbor, ki bi odgovarjal primorskemu c. kr. namestništvu od vladne upravne strani. Zato je ta pristanska očitna namera samo igrača, ki se ne more poštevatí zaresno.

O družbi sv. Cirila in Metoda. Najprej konstatujemo dejstvo, da doslej je ostal opomin našega kranjskega dopisnika brezvspešen, opomin namreč, naj bi kranjska „konservativna stranka“ v svojem glavnem glasilu otvorila predale za nabiranje darov za družbo sv. Cirila in Metoda, in takó dokazala dejanski, da je res naklonjena temu društvu, kakor piše „Slovenec“. Drugič omenjamo, da, kakor se poroča „Edinosti“, celó „visoka oseba“ konservativne stranke z „lažini“ izpodkopuje družbo sv. Cirila in Metoda, s specialnim namenom, da bi se podpore ne delile več za slovenske šole, katere doslej vzdržuje naša šolska družba v Trstu. Tretjič navajamo, da, kakor se kaže, je nekaj oseb na Kranjskem, ki napačno sodijo o sedanjem položenu in bodočnosti slovenskega življa v Trstu ter bi radi privedli šolsko družbo nekako do tega, da bi ne dajala tem slovenskim šolam toliko podpore, kakor so je potrebne. Zaradi tega so rodoljubi v Trstu v velikih skrbeh, da ne rečemo tudi nekoliko nevoljni, in sad tega se kaže uže v tem, da je n. pr. odbor ženske podružnice družbe sv. Cirila in Metoda sklenil o Božiču nabirati darove bolj za slovensko šolo, nego pa za božično drevo in to, kar je združeno z njim.

Vse to pa opominja Tržaške imovitiše rodoljube in rodoljubke k obujanju še večjega narodnega ponosa, vsled katerega se morejo žrtvovati za nacionalne potrebe po dostojnosti in moči svojega imetja. Mi priznajemo požrtvovalnost Trž. rodoljubov, ali pri tem naj nam dovolé kazati na srbske kapitaliste. Ti pri svoji narodni zavesti in zasebnem ponosu žrtvujejo po 10 in 100 in še več tisoč — kot posamičniki — specialno za narodno šolstvo. Nadejamo se, da ponos naših imovitih rodoljubov tudi še obudi velikodašne sklepe, ki bodo na čast in radost njim, narodu pa v veliko srečo in spas. S to nadejo se obračamo mi k Tržaškim rodoljubom, sosebno slovenskim, a tudi hrvatskim.

„Il Pensiero Slavo“, ki je v povečani obliki poprejšnjega Puljskega tednika „Il Diritto Croato“, letos preselil se v Trst, završil je VI. leto izhajanja. Specialno zagovarja interese hrvatskega in slovenskega naroda v smislu hrv. drž. prava, v obče pa se poteguje za skupne interese vsega Slovanstva. Na italijanskem pisani list more daleč na okolo osvetljevati položnje slovanskih narodov in s tem moralno vplivati na druge narode. Glavno je pri tem, da ga dobivajo in čitajo uredništva drugih narodov, to se tudi godi pri „Il Pensiero Slavo“. Ali naročnikov vendar ne more dobivati od tujcev dovolj; zato pa morajo Slovani sami uvaževati zadočo in vlogo takega lista in ga posebe še podpirati iz takih povodov, dasi je gradivo, katero razpravlja, samo po sebi vredno čitanja in s tem tudi podpore. Slovanski naobraženci ne smejo v trgovinskem duhu popraševati se, ali je specialno njim osebno tak list potreben, ampak morajo gledati, ali je list v obče potreben, in torej zaradi obćih slovanskih koristij podpore vreden, in odgovor je gledé na „Il Pensiero Slavo“ naj ga Slovani in sosebno oni tudi dejanski podpirajo.

Štajerski Slovenci. Na volilskem shodu 7. t. m. v Slovenski Bistrici, na katerem sta poročala poslanca dr. Radej in Robič o svojem delovanju v dež, oziroma drž. zboru, so v obilem številu zbrani volilci z viharnim odobravanjem vsprejeli naslednjo resolucijo: „Z ozirom na to, da so slovenski državni poslanci le pogojno vstopili v koalicijo, da pa koalicijska vlada niti jednega teh pogojev, tičočih se Spodnjega Štajerja, ni izpolnila; z ozirom na to, da ne samo obljubljenih slovenskih paralel na Celjskem nižem gimnaziju s pričetkom tekočega šolskega leta ni otvorila, ako ravno bi zato niti vinarja več ne potrosila, pač pa je na mesto dosedanjega objektivnega in pravičnega deželnega šolskega nadzornika g. Jarza nastavila pronunciranega Nemca Linharta, od kojega ni pričakovati, da bi vodil ljudsko šolstvo slovenskega Spodnjega Štajerja po pedagogičnih načelih; slednjič glede na to, da nima Spodnji Štajer, katerega prebivalstvo je po ogromni večini slovenske narodnosti, niti jednega posvetnega zastopnika v deželnem šolskem sovetu, — izjavijo danes zbrani volilci slovenje-bistriškega okraja, da nimajo v sedanjo koalicijsko vlado nikakega zaupanja. — Zaradi izpolnitve svojih teženj želimo, naj spodnještajerski slovenski državni poslanci izstopijo iz Hohenwartovega kluba ali pa odložijo svoj mandat, da se pa na drugi strani vsi slovenski državni in deželni poslanci z vsemi postavnimi sredstvi za to potegujejo, da se ustanovi za Spodnji Štajer posebni oddelek deželnega šolskega sveta.“ Posl. Robič, kakor poroča „Sl. Nar.“, je dal častno besedo, da takoj izstopi iz Hohenwartovega kluba, če slovenske paralelke na Celjskem gimnaziju v proračunu, ki se še ta mesec predloži drž. zboru, ne bodo poštevane, ali pa, ko bi se dotična točka odklonila v proračunskem odseku ali pa v plenumu.

Iz navedene resolucije je razvidno, da nemški liberalci so uže dobili plačilo za Celjske paralelke, torej bi zahtevala logika dejstev, da posl. Robič in tovariši ne potrebujejo še posebe služiti za take paralelke, tudi ko bi se ustanovile uže sedaj. Uslovje, vsled katerega hoče posl. Robič izstopiti iz Hohenwartovega kluba, je po takem šepasto; vrhu tega Celjske paralelke niso bile, niso in ne bodo nikdar vredne toliko, kolikor je moralne škode v tem, da posl. Robič in nekateri drugi slovenski drž. poslanci še vedno sedé v Hohenw. klubu ter proti vsemu politiskemu razumu podpirajo kapitalist ško, protislovansko koalicijo.

Dobro je, da so začeli štajerski slovenski volilci odločno obsojati dosedanjo oportunističko politiko najslabše vrste, in s tem obsojati tudi tiste liste, kateri podpirajo take vrste oportunistem.

Za Ljubljansko gledališče so pri sedaj pričeti sezoni pridobili nekoliko novih, jako spretnih moćij, sosebno iz Prage. Med temi so dake: Berta Leščinska, Helena pl. Saso-Towarnická, Innemanova-Lvova, Nigrinova-Jamnická in gděna. Aleksandrina pl. Saso-Towarnická, potem gg. V. Beneš, C. Vašiček itd. Tudi so pričeli zares z dramo, in dosedanja kritika hvali še v veči meri igralce, nego igre same. Vse kaže na napredek, in nadejamo se vedno boljšega.

Prof. Šuklje dosedanji dež. in drž. poslanec kranjskih Slovencev, postal je centralni ravnatelj c. kr. zalog šolskih knjig z naslovom in značajem c. kr. dvornega svetnika. Slovenci pozitivno niso pridobili nič s povišanjem tega zastopnika; „Slov. Narod“ pa pravi, da niti Šuklje sam ne more biti do cela zadovoljen, ker se je nadejal še više stopinje, nego je ta. Umevno pa bi bilo, ako bi bil priplezel še jedno stopinjo više; kajti udajal se je polit. oportunizmu do mere, kjer pričinja ovajanje slovenskega naroda in drugih Slovanov. On je bil tipus oportuniste najslabše vrste; niti poljskim politikom ni bil v tem v strahu. Slovenci mu utegnajo vse dobro želeli v novi časti, a želé mu gotovo tudi to, da bi se ne vmeševal več v njih itak skromno politiko. To bi bil neposreden dobiček njegovega povišanja za Slovence; pri tem pa bi bil tudi uže skrajni čas, da se ga otresejo kot zastopnika, ako bi se jim vsiljeval še nadalje. Jeden nemški list je celó opomnil, da posl. Šuklje ima dolžnost, položiti sedaj mandat, ker je prišel v novem dostojanstvu v vladno zavisnost, katera se je izvršila brez pritrjenja volilcev. Te je dvorni svetnik Šuklje dolžan poprašati, ali ga še hočejo imeti za svojega zastopnika, in volilci morejo svojo voljo izreči jedino z novo volitvijo.

b) ostali slovanski svet.

Delegaciji ste završili svoje delo. Mladočehi so pri vsaki točki govorili, kakor razvidijo čitatelji iz nadaljnjih naših poročil iz delegacij. Madjari so hoteli grofa Kalnokyja naskočiti, a on jih je takó omehčal, da so tudi oni njemu izrekli zaupanje. Grof Kalnoky kot zagovornik sedanje zunanje politike izrekel je mnogokak stavek, ki se dá celó lahko izpodbijati. Kakor se mu vidi, on gleda z višjega diplomatiškega stališča, in kar se zdi navadnemu človeku važno, to smatra on za malenkost jedino iz razlogov, da čuti mogočnost drž. sile, ko bi bilo treba porabljeni jo. Minister pl. Kallay pa je najbolj občutljiv, a ravno on nekako bagatelizuje stvari in je tudi letos najmanj stvarno odgovarjal. Zagovorniki trozveze hvalijo njegovo dijalektiko, mi pa smo hvaležni, da ni le ta minister dal materijal o Bosni in Hercegovini, ampak da so isti popolnili in v pravi luči pokazali Mladočehi. Hrvatom in Srbom bodi pa pouk, da govori tudi minister Kallay dosleđno ne o srbskem ali hrv., ampak o „bosenskem“ jeziku. Komu je to na korist?

O konvenciji Avstro-Ogerske s Srbijo. V plenarni seji državnozbornske delegacije dne 3. t. m. je stavil del. Pacák s tovariši ministru zunanjih poslov naslednjo interpelacijo: V proračunskem odseku te delegacije se je trdilo, da se ni nikaka konvencija sklenila s Srbijo. Podpisani dovoljujejo si ministru predložiti naslednjo konvencijo s Srbijo, katera se glasi v prevodu francoskega teksta: „Točka 1. Srbija se obvezuje, Avstro-Ogerski pomagati za vzdrževanje in eventualno zopetno povrnjenje reda in miru v balkanskih državah. Točka 2. Srbija se obvezuje, z nikomur ne sklepati vojaške konvencije ali kake druge pogodbe s katero koli tretjo državo, brez pritrjenja Avstro-Ogerske, s predpolaganjem, da Srbija ni obvezana, dati pritrjenja, razun pri pogodbah ali konvencijah, ki se dostajajo interesov Avstro-Ogerske. — Piročanac. — Točka 3. Avstro-Ogerska jamči dinastiji Obrenovičev prestol srbski za vse eventualnosti. Točka 4. Avstro-Ogerska se obvezuje, dati Srbiji svobodno roko proti Bolgarski in ji zagotoviti vso korist in dobiček, ki bi ga imela od vojne z Bolgarsko. — Zaz. Mijatović. Piročanac. Khevenhüller.“

Podpisani vprašajo: Ali je res, da se je ta konvencija sklenila l. 1882, in ali je res, da še velja?

Grof Kalnoky odgovarja z nova, da take konvencije ni. Tekst, ki ga predlaga interpelacija dr. Pacáka, se uže dalje časa razprostira po srbskih radikalnih novinah, in tudi jaz (grof Kalnoky) sem to čital v nekem listu. Tekst je apokrif, in se l. 1882, ko sem bil uže jaz minister zunanjih poslov, ni sklenila nikaka taka konvencija. Utegnil se je skleniti kak dogovor (Abmachung) pred kakim časom pod drugimi razmerami, in sicer dogovor, ki je poštevval varstvo Srbije; ali izgubil je dogovor vsakatero aktualnost; tudi nikakor ne more obsezati kaj takó absurdnega, kakor n. pr. namišljeni § 4. konvencijskega teksta, ki so ga navedli gg. del. dr. Pacák in tovariši, teksta, ki daje Srbiji carte blanche gledé na Bolgarsko.

Novine, ki zagovarjajo sedanjo zunanjo politiko, niso nič izpregovorile o odgovoru grofa Kalnokyja, ki je vendar jako jasen. Slovanski listi pa čakajo, kaj porečejo novine drugih držav, sosebno takih, ki niso v trozvezi. Piročanac se je oglasil, trdeč, da navedeni tekst je res apokrif, čudi pa se nazoru grofa Kalnokyja, po katerem bi ne veljale pogodbe, sklenene od njegovih prednikov. Naši čitatelji poznajo načela, s katerimi se v naših delegacijah zagovarja „samostalnost“ balkanskih držav; po teh načelih morejo tudi soditi, koliko bi se vjemale s takimi načeli kake konvencije.

Ogerska. Zbornica magnatov je te dni nadalje razpravljala razne cerkvene predloge; važno je, da je z nekoliko glasovi propadla točka o svobodnem izvrševanju veroizpovedanj zaradi odstavka o brezverstvu, potem pa točka o recepciji Židov. Poslednjim pa gre sosebno za to točko. Vsled novega poraza je Wekerlejeva vlada zopet v stiskah, in uže dvomijo, da bi se mogla rešiti. Sedaj poskusi v zbornici poslancev cerkvene predloge še jedenkrat razpravljati ter jih potem predložiti velikaški zbornici. Med tem slikajo židovski listi po njih izmišljene opasnosti, ki bi utegnile nastati za Ogersko in celo monarhijo, ko bi se ne potrdile cerkvene predloge pred vsem Židom na korist.

Ministerstvo je predložilo zbornici poslancev proračun za l. 1895. Ta kaže: redni razhodi: 421.053,098, (nasproti 1894 več 26,470.263); transitorski razhodi: 20,046.853; investicije: 20,095.105; izredni razhodi za skupne stvari

6,597.602, skupno 467,792.748. Skupnih dohodkov pa je 467,811,057, torej preostanek 18.309 gl. S takim preostankom se pač ne more vlada ponašati.

Državni zbor prične zopet svoje delovanje dne 16. t. m. V programu za to sesijo ni predloge o volilni reformi, in vendar je bila vlada tako predlogo razglasila kot prvo in najnujnejšo zadačo. Narodi vedó uže poprej, da koalicija ne more privoliti v nikako prestrojenje volilnega prava, katero bi zares kazalo na napredek tega doslej toliko krivičnega prava. Delavci pa prirejajo ravno sedaj shode, na katerih se razgovarjajo izključno o občem volilnem pravu.

Češko. Shod zaupnih mož mladočeške stranke je bil 24. sept. v Nimburku in je potrdil program, priobčen na ožem shodu od 14. jul. t. l. Na podstavi Nimburških sklepov snide se še večí ali obči sbod. Dotlej pa ostanejo posebni zaključki Nimburškega shoda tajni. Glavno pa je to, da so Mladočehi jedini, in kaže se, da tudi takó zvaní naprednjaki se uklopijo programu, in takó je možno, da bode mladočeška stranka postopala v glavnih stvareh složno.

Dr. Herold in dr. Ed. Gregr sta govorila na posebnih 7. t. m. shodih v smislu, da opozicija je sedaj potrebna, a ona ne more biti drugega, kakor sredstvo za glavni cilj. Potreba bi bilo, da bi pristopili k opoziciji tudi Staročehi.

Gledé na veliki shod mladočeške stranke se nadejajo češki listi s slovanskim programom, da na istem shodu pride na razgovor tudi cirilometodijska cerkev; tudi „Parlamentar“ se nadeja tega toliko bolj, ko je mnogo čeških listov na Češkem in Moravskem, ki dokazujejo, da točka cirilometodijske cerkve je neizogibna točka v vsakem slovanskem in torej tudi v mladočeškem programu.

Poslanec dr. Vašaty pred svojimi volilci.

Dne 28. m. m. poročal je državnozbornski poslanec dr. Vašaty v Horázdovicích svojim volilcem o občem položaju češkega naroda. Kljub temu, rekel je poslanec, da ste Češka in Moravska blaženi deželi, vendar tam živeči narod ni srečen, a na tem je narod sam kriv, kajti vsak narod mora skrbeti za-se, a narodni zastopniki so le zato, da nastojajo uresničiti želje narodove. To pa v sedanjih razmerah ni kaj lahko, kajti vlada ima za svoje načrte in zahteve 180 do 200 glasov večine, in zato jej 50 do 70 glasov manjšine niti ne imponuje. Vlada umeje sestaviti svojo večino s tem, da cepi narode medsobno, a kljub temu more manjšina ali celó posamičen član odkloniti mnogokatero zlo in doseči kaj, ako zna spretno izkoristiti stisko večine. Takó n. pr. je bil sedanji klub čeških poslancev sklenil za časa jubilejne razstave z večino, da se izreče za trozvezo, toda ta sklep je bil ovrgel govornik, ker je bil strogo nastopil proti njemu. Govornik je zatem opisal materijalno stanje češkega naroda. Dežele češke korone morajo plačevati 43 milijonov neposrednih in 134 mil. posre nih davkov Dunaju ne gledé na druga plačevanja; v deželo pa se jih vrne le 63 milijonov. Češka, Moravska in Silezija plačujejo Dunaju več, kot pa dajejo Ogerska, Sedmograjska in Hrvatska za skupne potrebe. Zato mora nalagati dežela novih doklad, da more pokriti svoje potrebe. Na Pruskem plačujejo le tretji del davkov, kolikor se jih plačuje na Češkem, zatorej ni čuda, da dežela ubožava. Govornik je zatem naglašal, kakó zavlačuje vlada uravnanje rek na Češkem, in zato je hotel vplivati na to, da bi se zganila dežela sama, a zategadelj so ga večkrat obsojali celó njegovi somišljeniki. Sedaj pa se vendar vsaj deloma uresniči njegova misel, kajti dežela najme posojilo 3 mil. za povzdigo lokalne železniške mreže, in baš takó

se utegne zgoditi tudi gledé uravnanja rek. Tudi v deželnem zboru ni možno mnogo opraviti, ker je govornikova stranka tudi tam v manjšini. Zatem je prešel dr. Vašaty na vprašanje o obveznem zavarovanju proti škodji po požaru in na njegov predlog o tej stvari ter računa dobiček, kateri uživajo iz takega zavarovanja v deželi večinoma tuja zavarovalna društva, na okolo 20 milijonov na leto, in s tem denarjem bi se moglo storiti marsikaj koristnega za deželo. Ta stvar pa ne pripada kompetenciji vlade, ampak po ustavi morajo odločevati dežele o njej. Nadalje je naglašal govornik, da se razne vplivne osebe protivijo takemu obligatornemu zavarovanju, ker so člani upravnega sveta zasebnih zavarovalnih društev, a židovsko-liberalni listi pa se upirajo temu zaradi tega, ker so jih podkupila zasebna zavarovalna društva. Mladočeški klub pač podpira govornikove nazore, toda, žal, v ostalem se ne oglasi noben govornik za obligatorno zavarovanje. — Na to je prešel govornik na narodne in državnopravne interese. Naglašal je, da češko plemstvo ne zahteva več državnega prava uže vsled tega, ker stoji v koaliciji, kajti koalicija pomenja status quo; a ker so s plemstvom zvezani nemško-liberalci sovražniki naroda češkega, tudi plemstvo ne more biti več prijatelj jednakopravnosti. Istotako se ne more zaupati Staročehom, da so verni državnemu pravu in narodni enakopravnosti, dokler ne prekličejo svojih podpisov na Dunajskih punktacijah. O svojih tovariših pa je omenil, da jih sicer ne more soditi, vendar pa je treba omeniti, da je politika sedanjih zastopnikov češkega naroda drugačna na Dunaju in zopet drugačna v Pragi. O Dunajskih punktacijah da se je reklo, da so uže pokopane, toda govornik je svaril, da tega ni treba misliti, no, sedaj se čuje, da dobijo Nemci za Celje okrajno sodišče v Trutnovem, in to dokazuje, da je imel govornik prav. Vsaj v narodnostnih vprašanjih naj bi bil narod složen in naj bi stal liki jeden sam. Nadalje je omenil govornik, da je sedanja vlada nadaljevanje prejšnje, z jedino razliko, da je bil v prejšnji jeden zastopnik češkega naroda. Iz volilne preosnove ni nič, in brzkone po jednem letu ne bode ničesar iz nje, ker so koalovane stranke iz egoistiških vzrokov proti njej, a sedanji kodifikacijski program vlade ima le ta namen, da odvrne pozornost od volilne preosnove. O naredbi pravosodnega ministra gledé imunitete v nenemškem jeziku govornik je govoril v državnem zboru pa misli govornik, da najviše sodišče potrdi nepovoljno razsodbo nižih instancij. Češki narod pa se more le nadejati, da čas spremeni nepovoljne odnošaje in da konečno vendar mora zmagati resnica. Punktacije da so dobile hrano pri nemškem odposlanstvu na Dunaju; vsled rusko-francoske dvozveze pa se more Avstrija gibati v trozvezi, in res je od te dōbe popustil pritisek Nemčije. Češki narod je gotov, da bode odslej boljše, kajti nadejati se je treba, da bode vpliv Nemčije na Avstrijo vedno slabši, a zunanji položaj nikdar ni bil ugodnejši. To naj nas vspodbuja, zakliče govornik, na povspeševanje podrobnega narodnega delovanja, in da povsod in vsledkar zahtevamo naša prava. Ako država spozna svojo zgodovinsko zadačo, mora biti pravična češkemu narodu.

Kongres čeških gospodarjev. Dne 28. m. m. bil je v Kraljevem Gradcu kongres čeških gospodarjev. Ta shod je bil dobro obiskan, a prišli so tudi nekateri mladočeški poslanci. Na dnevnem redu bilo je vprašanje o uvedanju občega volilnega prava. Nekoliko seljakov

iz kmetske zaveze izjavilo se je proti občemu volilnemu pravu. Zagovarjala sta to pravo poslanca dr. Dvořak in Tekly. Konečno so sklenili z 48 glasovi proti 40, da hočejo delovati v prid občega volilnega prava.

Nade Poljakov o volilni preosnovi. Poljski drž. poslanec Kopyczinsky je te dni poročal volilcem o svojem delovanju. Med ostalim je zatrdil, da sta ministra Madejski in Javorski zastavila svojo besedo poljskemu klubu, da se izvede volilna preosnova še tekom sedanje državnozbornske dōbe. Po tej trditvi morale bi se državnozbornske volitve leta 1897. vršiti uže na podstavi novega volilnega reda. No, doslej koalicija ni pokazala nikakoršnega znamenja, da bi se zares pripravljala k temu važnemu koraku, in če se loti tega dela, bode dostojno — kapitalistiške koalicije!

Za osnovo poljske gimnazije v Sileziji (v Tičinu) se hočejo Poljaki potegovati, torej za narodno enakopravnost; pri potrebi češke gimnazije v Sileziji ali „slovenskih“ v Celju pa se sučejo Poljaki drugače.

Na Hrvatskem so tužne razmere. V najhujši dobi, ko je složnost potrebna, ni se mogla dejanski zjediniti narodna opozicija. Tako glasili obeh frakcij opozicije razkrivati dan na dan mnogo rečij, katere ne kažejo, da bi bilo vse zlato, kar se sveti. Konstatujemo, da tudi po drugih slovanskih listih opazujejo in pretresajo sedanje položanje na Hrvatskem, in še celó češki „Nar. Listy“ kažejo na nedostatke tudi v programu stranke prava. Očitajo jej, da zanemarja točko slovanske vzajemnosti, in kolikor je to resnica, z vsem pravom. Kar pa je najžalostnije, je to, da se pri dolgotrajnih prepirih zanemari množice hrvatskega naroda. Ta zanikarnost se je uže maščevala in se bode v nadaljnjih posledicah maščevala še hujše nad hrv. narodom, a pri tem ne bode trpel le ta narod, ampak bodo trpeli tudi drugi Slovani. Zato pa poslednji ne morejo biti indiferentni nasproti hrvatskemu sedanjemu politikovanju.

„Obzoroška“ stranka se snide 25. t. m. ter bode pretresala svoj program.

O nemškem naseljevanju v južnih slovanskih zemljah je izpregovoril sedaj „Agramer Tagblatt“, ki kaže na opasnosti tega naseljevanja. Ondan, kakor smo videli, pa se je isti list hudoval nad tem, da se Čeli selijo na hrvatske zemlje. Kje je doslednost? Takim listom, tudi če so drugače dobri, je treba kazati na protislovja, v katerih se utegnejo skrivati tudi Slovonom neugodni motivi.

Wekerle o Romunih. „Bud. Tagbl.“ je te dni priročil izjave, koje je baje izustil minister dr. Wekerle francoskemu časnika o narodnostnem vprašanju v občé in o Romunih posebe. Te izjave provzročile so posebno v Sedmograjski veliko ogorčenost. Med ostalim je baje rekel minister, da se tožijo Romuni, da so izključeni iz javnih služeb, toda on da se je zaman trudil uže več let, da bi našel nekoliko Romunov, ki bi imeli potrebno kvalifikacijo, da stopijo kot referenti v finančno upravo. Ker se mu ni posrečilo to, naj služi v dokaz, na kaki stopnji civilizacije so Romuni. Nadalje se tožijo, da jih ovira census, da pošiljajo svoje zastopnike v parlament, toda te pritožbe da so deloma pretirane in deloma krivične. Romuni da se absentujejo iz politiške taktike. V ostalem hočemo jim dati vse možne koncesije, a potem hočemo videti... „Bud. Tagbl.“ dostavlja, da bodo te izjave predmet interpelaciji.

Madjarsko ligo snujejo sedaj v Pešti, ker se jim dosedaj madjarizujoča društva zdé prepočasna. Ta

liga, pravijo, bode „kulturno“ in „blagodarno delo“. V osnovalnem odboru je 76%. Židov.

„Kulturna“ politika. Pod tem zaglavjem poročajo „Narodnie Noviny“ v svoji 113. številki t. l., da so si Srbi v Novem Sadu hoteli zgraditi gledališče za svoj denar, toda tamošnji „Madjari“ so jim to prepričali. No, našel se je srbski veleposestnik Dundjersky, kateri postavi za svoje novce gledališče v Novem Sadu, katero bo „Srpsko narodno pozorišče“. Te dni bi se moralo gledališče otvoriti, se ve da s srbsko igro. Vsak pameten človek bi našel to popolnoma umestno, nikakor ne takó Novosadski „Madjari“. Vložili so na ministerstvo protest; ta protest je še pri učnem ministerstvu, a med tem so prišli v Novi Sad uže madjarski glumači, da bi v tem gledališču igrali madjarski.

K Šafaříkovi stoletnici: „Бос. Вила“, št. 17., naznanja, da tudi Srbi se pripravljajo na rojstno slavljenje 100letnice Šafaříkovega, ki bode l. 1895. „Šafařík, dostavlja srbski list, je bil 14 let profesor srbske velike gimnazije v Novem Sadu, in on je prvi začel poučevati Srbstvo, pokladati temelj filologiji in kulturni historiji srbski. Kot tak zaslužil je, da Srbi, naj so kjer koli, s Slovenci proslavljajo njegovo stoletnico.

Čehi v Ameriki bodo imeli na obči narodopisni razstavi v Pragi svoj poseben oddelek, ki bode predočeval češko naselbino v Ameriki. Na to se marljivo pripravljajo in nabirajo tudi doneske v denarju. Vsa društva, katoliška in liberalna, so vsakemu členu naložila po 10 centimov, in takó so uže več tisoč dolarjev nabrali.

Črnogorski knez Nikola je 7. t. m. stopil v 54. leto svojega znamenitega življenja. „Гл. Иллюстра“ se s hvaležnostjo spominja njegovih velikih zaslug za Črnogorce in Srbstvo v obče. On uže 30 let srečno deluje kot modri vladar in državnik in kot književnik. Ravno sedaj priobčujemo po novinah izvor raznih evropskih dinastij in pri tem konstatujemo, da poleg Obrenovičev so jedino sedanji črnogorski Gospodarji dinasti slovanskega pokolenja.

Srbski kralj Aleksander I bode potoval sedaj preko Budimpešte v Berlin k cesarju Viljemu II.

Bolgarsko. Grof Kalnoky sam je zatrdil, da z odstranjenjem Stambulova se ni izpremenil sistem, in to je zapadno politiko pomirilo. Sedanje volitve v Sobranje so potrdile, da vlada kljub zagotovljenju svobodne volitve je vendar pritiskala na volilce. Razlike med raznimi skupinami niso vredne, da bi jih poštevati gledé na zunanjo politiko. Nekoliko bolj slovansko mišljenje se sicer kaže, a Zapad je uže toliko utrdil ljubezen za „samostalno“ Bolgarsko, da ostane samostalnost naklonjena bolj zapadnim, nego slovanskim narodom. To pa bode na znotraj pravilniše, da se tega šol. leta zopet začne poučevanje ruskega jezika na vseh možkih in ženskih gimnazijah ter učiteljskih pripravnicah. Tako poučevanje je bilo nepretržno poprej, in le Stambulova vlada je bila odpravila tudi to potrebo.

Grški konzul v Nišu. Na god ruskega carja je grški konzul v Nišu, Zakagis, kot zastopnik ruskega konzulata, napil ruskemu carju, a zajedno silno napadel Avstro-Ogersko. Vsi prisotni konzuli so ostavili dvorano, a avstrijski konzul Rosa je pozval Zakagisa na dvoboj, do katerega pa ni prišlo vsled intervencije srbskega divizionarja v Nišu. Grška vlada je Zakagisa odpustila iz državne službe.

Car Aleksander III je bolan. Poročila o boleznih, in kakó je huda, so negotova, ker vsak dan in

od vsake strani poročajo drugače. Po pravoslavnihih cerkvah in med vojaštvom se opravljajo molitve za carjevo ozdravljenje. Ves civilizovani svet in seособno evropski odkrito želi, da bi car Aleksander premagal svojo bolezen. Ravno ob tej bolezni so tudi nasprotniki Rusije pripoznali plemeniti značaj carjev in tudi to, da on je prav za prav doslej vzdržal evropski mir. To najjasneje govori o moči, ki je sedaj v rokah carjevih in ž njim v pomenu celokupne Rusije. Slovani se pa še posebe združujejo v željah in molitvah, da Bog carja ohrani! Sedaj je car Aleksander s carsko obitelji v Livadiji. Cesarica Elizabeta mu je ponudila svojo palačo na otoku Krfu, ako bi se hotel tu zdraviti. Francoske republike predsednik pa ga je povabil na južne francoske brežine. Najimunitniši zdravniki so se izjavili, da bolezen carjeva ni opasna, ki je na jetrih, in katero si je car nakopal menda vsled preoblega dela.

Karadjordjevići in Obrenovići. „Hrvatska“ javlja, da se je knez Peter Karadjordjević po dogovoru s svojim bratom preselil v Švicarsko ter se povsem odrekol politiki. Arsen Karadjordjević pa hoče i nadalje delovati v to, da zruši Obrenoviće raz prestol.

Učenje rusčine v Nemčiji za vse srednje šole priporoča celó „Norddeutsche Allgem. Zeitung“, torej glavni organ nemške zunanje vlade.

Odkritje Naumovičevega spomenika v Kijevu vršilo se je slovesno dne 28. septembra t. l. Naum. spada med zaslužne dejatelje specialno maloruskega naroda. Pisal je izborno v preprostem, živem slogu za narod. L. 1883. bil je po Levovski pravdi prisiljen izseliti se v Rusijo, pred 3 leti je umrl na Kavkazu, ravno ko je iskal kraje za izseljevanje Malorusov. Spomenik mu je položilo Petrograjsko Slovansko blagotvorniteljno občestvo; na ukaz carjev je dala tudi vlada 900 r.; kar je nedostojalo, je dal pa Kijev sam. Pri odkritju spomenika so bili zastopani tudi gališki Rusi.

Papež Leon XIII je razposlal pisma cerkvenim načelnikom, kjer je v vstočnih zemljah katoliška cerkev poleg pravoslavne. V teh pismih pozivlja kat. hierarhe, naj delujejo pri načelnikih grško-vstočne cerkve na zjedinenje obeh cerkvá v smislu njegove enciklike.

Protí Kitaju hočejo menda postopati skupno Anglija, Nemčija, Francija, Rusija in Italija, da bi štítili Evropejce vseh narodov, ker so sedaj v opasnosti. V ta namen hočejo čuvati s potrebnimi ladijami po vseh kitajskih lukah.

„Circolo Garibaldi“ se je v Milanu posovetoval o napadu na avstrijska tla; zborovanja so se udeležili tudi zaupni možje iz Trsta, Tridentinskega in Dalmacije. Ital. poslanci so pa pobijali predlog iz vzrokov oportunisti.

KNJIŽEVNOST.

„Naše Doba“. Revue pro vědu, umění a život sociální. Redaktoři: doc. dr. Fr. Drtina, prof. dr. F. G. Masaryk; vydavatel dr. Jos. Laichter. Sešitek 12. Obsah: Vývoj maliřství v 19. století (Fra Tito). — Slovanské studie: Jana Kollara Slovanska vzajemnost. Piše F. G. Masaryk. (Dokončenf). — Inteligence a dělnictvo. (Rozšířeni a demokratisace visokého učení.) (Dokončenf). — Razhledy vnitřni, zahraniční a sociální. — Uvahi a kritiky. — Zpravy. — Obzor časopisuv. — S tem zvezkom se je završil I. letnik te češke smotre (revue). Priobčila je mnogo temeljito zasno-

vanih razprav, med njimi je seosebno zanimiva prostrana kritika tu navedene Kollarjeve knjige o slovanski vzajemnosti. Tu je prof. Masaryk zbral in razbiral material o prevažnem slovanskem vprašanju, zato bo treba ta spis vsekakor poštovati ne le pri Čehoslovanih, ampak tudi pri drugih Slovanih. Uže zaradi tega spisa je prvi letnik „Naše Dobe“ vabljen, da bi si ga naročali slovanski mislilci. „Naše Doba“ se v II. letniku pri vsakem mesečniku razširi za 1 polo, stoji pa na četrt 1 gld. 80 kr., na pol leta 3 gld. 60 kr. in za vse leto 7 gld. 10 kr. Administracija je v Pragi (Vinahrady, Dobravskeho ul. č. 10.

Židé ve svém živle. Napsal A. Pontigny. Z francouzského přeložil Jan Budivoj. V Praze-Vinohradech. Nákladem časopisu „Českých Zájmu.“ Str. 18. C. 5 kr.

Nemecko-česky slovník. Za pomocí četných odborníků sestavuje phil. C. Jos. Sterzinger. Přehlíží prof. dr. V. E. Mourek. Tiskem a nákladem I. Otty v Praze. Ve vydaném právě 15. sešitě přináší slova Breite . . . Cartell. Cena sešitu 40 kr. Na skladě všech knihkupectví, jakož in v nakl. I. Otty v Praze. Nový, velký, nejpůvňější a nejspolehlivější slovník. — Kdor želi, dobi 1. zvezek na ogled.

Konec světa. Napsal Camille Flammarion, přeložil Jindřich Vodák. Seš. 10. Nakl. J. Otty, v Praze 1894.

Krakowiaci. Monografia etnograficzna. St. Ciszenski. Tom. I. Krakovo. 1894. 8° 383 pp. C. 4 fl. 20 kr.

O Slowackim, Krasinskim i Mickiewiczzu. Studja historiczno-literackie. F. Holsick. Krakovo, 1894. 8°. 333 pp. C. 2 gld. 40 kr.

Slovenske (slovaške) Povesti. A. H. Škultétyho a P. Dobšinského. Druhé vydanie. Vzdáva Karol Salva. Sošity 1—26. V Ružomberku.

Пјесника бела княза Николе I. V knj. cr. drž. tiskarni so izšle naslednje knjige kneza Nikole I.: a) „Скупљене пјеске“ (drugo popolnjeno izdanje); b) „Потоки Абенсераж“, c) „Хайдана“. Cena prvi knjigi je 80, drugi 70 in tretji tudi 70 kr. Dobivajo se knjige cr. tipografske uprave na Cetinju. Obča kritika je priznala stalno vrednost pesniških del Nikole, katerih ni bilo več dobiti lahko ali celo nemožno. Sedaj je pesnik knez sam zadovoljil obče želje, priredivši drugo izdanje svojih del.

Скупљене пјесме од Николе I. Друго издање Цетиње, држ. штампарија 1894. Цијена 80 новчића. Каког знамо, прво издање „Балканске Царице“ in „Пјесника и Виде“ ni bilo na prodaj; da bi knez-pesnik zadovoljil mnoge prošnje, ukazal je prirediti drugo izdanje tudi za književni promet. Dobivajo se ta pesniška dela v državni tiskarni črnogorski v Cetinju.

Историја српске православне цркве од првијех десетина седмог вијека до наших дана. Написао Нићифор Дучић, архимандрит. 9. свеска. Биоград. државна штампарија 1894. Цијена за Србију 2½ дин., изван ње 3 круве. Črnogorska „Просвјета“ se nada, da kritika bo ugodno sodila o tem obsežnem delu, in pristavlja znano resnico, da historija, zasnovana samo na kombinacijah, ostaje brez vsake veljave.

Стара српска порота поређена са енглеском поротом, приступна беседа академика Јов. Ђ. Авакумовића. У Београду. Штампано у краљ. Српској Држ. Штампарији

1894. Стр. 36. II. 50 дин. V tej razpravi dokazuje avtor, da so Srbi in Angleži imeli prvi (proti koncu 13. stoletja) porote, in sicer civilne in kazenske, in to nezavisno drug od druga. Dušanov Zakonik, čl. 21, kaže na to, da se je uvedla med Srbi porota v kaznenih stvareh prvokrat za vlade kralja Milutina (1282—1321). Porota je bila pri Srbih in Angležih identična. „Mešovita“ porota pa je bila pri Srbih še popolnša od angleške. —

Русская Азбука — Ruská Azbuka, tištěná i psaná s kratkým cvičením v ruštině pro začátečnický. Sestavil i vydal Jaromir Ivanović Hušek, redaktor i vydavatel „Našich Zájmu“. V Praze-Vinohradech. 1894. C. 5 kr. Knjižica ima na prvi strani tiskano, na drugi pa pisano azbuko in podaje potem pravila izgovarjanja in vaje čitanja.

La pesca di mare e le misure necessarie per favorirne e rialzarne le sorti. Ristampato del „Pensiero Slavo.“ Trieste, 1894. Ant. vit. Vuković, c. kr. namestništvu sovetnik dalmatinski je v Dunajskem listu, „Volkswirtschaftliche Wochenschrift“ priobčil strokovno razpravo o tem, kakó bi se ribarstvo povzdignilo v Dalmaciji; ker je to važno gospodarsko vprašanje za primorske in dalmatinske Slovane, je Jos. Modrič ta stvarni spis preložil na italijanski ter priobčil v „Pensiero Slavo“, potem posebe izdal v tu navedeni knjižici.

La questione del giorno. L' impianto della luce elettrica a Zara, Sebenico e Spalato. Una Manchester croata. Jos. Modrič. Dal „Pensiero Slavo“, con aggiunte e spese dello autore. Trieste 1894. Str. 16. vel 8.

Na úsvitě. Z praměti staré Česky. Vypravuje Karolina Světlá. Nakl. Edv. Beanfort, v Praze 1894.

Vabilo na naročbo.

S to (19.) št. pričelo je zadnje četrtletje tega leta. Prosimo vljudno, da sedaj dopošljejo naročnino vsi tisti, katerim je potekla sedaj, zlasti pa tudi tiste, kateri jo imajo poravnati še od poprej. Stari dolžniki naj nas ne silijo, da bi jih terjali sodnijskim potom. Prijatelje našega lista pa posebe prosimo, naj širijo naš list med znanci v interesu našega programa in podpore lista. Naš list nima nobene agitacije za širjenje, pač pa agitatorje, ki od začetka do danes rujejo proti njemu. Tak sovražni vpliv morejo paralizovati nekoliko le prijatelji in pristaši našega programa.

Na Slovenskem so poslednja leta zmogovale protislovanske ideje, s tem pa je propadal tudi vpliv narodne stranke. Maščuje se nad njo tudi to, da je popuščala naš slovanski program, s tem je škodovala sebi in programu tudi našega lista. Kolikor se torej inteligencije zbira okolo „Slovanskega Sveta“, ima zajedno povečano dolžnost, da vsaj ona širi ideje našega programa in takó pomaga do slovanske zavesti in odločnosti med nami. Med Čehoslovani prodirajo ideje našega programa; prijatelji naši morejo storiti mnogo, da ta program prodere tudi med Slovenci. V tem smislu se priporočamo častitim somišljenikom.

Uredništvo in upravništvo „Slov. Sveta“.

Popravek k 18. št. Str. 347 v pesmi Hitro leto . . . 4. kit. 2 vrsta: „zlost“ nam. zlast.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke po 18 kr. Zunaj Avstro-Ogerske na leto 5 gld. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Molin grande št. 2 (konec ulice Stadion).